

Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Θεσμοί, Στρατηγική και Νομοθεσία

Ενημερωτικό και διδακτικό υλικό για φοιτητές πανεπιστημίων που ετοιμάστηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου Jean Monnet με χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2013-2016)

Χρίστος Ζουμίδης και Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Τμήμα Επιστήμης & Τεχνολογίας Περιβάλλοντος, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Δοκίμιο 02-2014

Λεμεσός, Αύγουστος 2014

Πρόγραμμα
διά βίου
μάθησης

European Energy and Environmental
Policy at a crossroads

Περιεχόμενα

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια ματιά	4
1.1 Οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	4
1.2 Ποιοί και πώς αποφασίζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση;	5
1.2.1 Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	5
1.2.2 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	6
1.2.3 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.....	6
1.2.4 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.....	6
1.2.5 Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	6
1.2.6 Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.....	6
1.2.7 Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο	7
1.3 Συνήθης Νομοθετική Διαδικασία.....	7
2. Το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	9
2.1 Περιβάλλον και οικονομία σε πλήρη αρμονία.....	10
2.2 Διασυνοριακή συνεργασία.....	10
2.3 Δημόσια στήριξη	11
2.4 Πώς διαμορφώνει η ΕΕ την περιβαλλοντική πολιτική της;.....	11
2.4.1 Δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων	11
2.4.2 Χρήση αξιόπιστων δεδομένων	12
2.4.3 Εφαρμογή	12
2.4.4 Ενθάρρυνση της οικο-καινοτομίας.....	13
2.4.5 Χρηματοδότηση του περιβάλλοντος.....	14
2.5 Τι κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση;	14
2.5.1 Αποτελεσματική χρήση των πόρων.....	15
2.5.2 Βιοποικιλότητα.....	15
2.5.3 «Ο ρυπαίνων πληρώνει»	16
2.5.4 Περιβαλλοντική Ευθύνη.....	16
2.5.5 Προστατευόμενες περιοχές	17
2.5.6 Ευαισθητοποίηση	18
2.5.7 Οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	18
3. Επιμέρους θέματα της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής	19
3.1 Χημικά Προϊόντα.....	19
3.2 Απόβλητα.....	19
3.3 Αέρας	20
3.3.1 Διαχείριση της ποιότητας του αέρα και σχέδια δράσης	21
3.3.2 Ενημέρωση του κοινού σχετικά με την ποιότητα του αέρα.....	21
3.3.3 Κυρώσεις.....	22
3.4 Υδάτινοι Πόροι	22
3.4.1 Υδατα κολύμβησης.....	23
3.5 Θόρυβος.....	23
3.6 Δάση.....	24
3.7 Έδαφος.....	24
3.8 Συνεργασία με τους γείτονες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	25

3.9	Διεθνής συνεργασία	26
3.10	Προοπτικές	26
4.	Κλιματική Αλλαγή και Ευρωπαϊκή Πολιτική.....	28
4.1	Γιατί χρειαζόμαστε μια ευρωπαϊκή πολιτική δράσης για το κλίμα.....	28
4.1.1	Αέρια του θερμοκηπίου.....	28
4.1.2	Η σημασία της επιστήμης.....	29
4.1.3	Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC).....	29
4.1.4	Η έγκαιρη δράση τονώνει την οικονομία.....	30
4.1.5	Τόνωση της απασχόλησης.....	31
4.1.6	Η κλιματική αλλαγή αντιμετωπίζεται με παγκόσμια δράση.....	31
4.2	Ποια είναι η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	32
4.2.1	Η Στρατηγική 2020.....	32
4.2.2	Οι στόχοι για το 2050.....	33
4.2.3	Προσαρμογή.....	34
4.2.4	Το μερίδιο της Ευρώπης στις παγκόσμιες εκπομπές.....	34
4.3	Παγκόσμια δράση.....	35
4.3.1	Πρωτόκολλο του Κιότο.....	35
4.3.2	Νέα διεθνής ώθηση.....	35
4.4	Ποια είναι η ευρωπαϊκή πολιτική δράσης για το κλίμα.....	36
4.4.1	Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (ΣΕΔΕ).....	36
4.4.2	Εκπομπές από πτήσεις.....	37
4.4.3	Αύξηση των εκπομπών από μεταφορές.....	38
4.4.4	Στήριξη καινοτόμων τεχνολογιών.....	38
4.4.5	Εκπομπές από δραστηριότητες εκτός ΣΕΔΕ.....	38
4.4.6	Οδικές μεταφορές.....	38
4.4.7	Ενεργειακή απόδοση.....	39
4.4.8	Δάση.....	40
4.4.9	Δέσμευση βιομηχανικών εκπομπών.....	40
4.4.10	«Ενσωμάτωση».....	40
4.4.11	Ευαισθητοποίηση.....	40
4.4.12	Βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες.....	41
4.5	Προοπτικές.....	41
4.5.1	Στην τελική ευθεία προς το 2020.....	42
4.5.2	... και προετοιμάζοντας το 2030.....	42
4.5.3	Μεταρρύθμιση του ΣΕΔΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	42
4.5.4	Έξοδος από την κρίση με τη μείωση των εκπομπών.....	42
5.	Γενικό Ενωσιακό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2020 (7^ο ΠΔΠ)..	44
5.1	Στόχοι Προτεραιότητας.....	44
5.1.1	Θεματικές προτεραιότητες.....	45
5.1.2	«Ευνοϊκό Πλαίσιο Υλοποίησης».....	47
	Παραπομπές	50
	Χρήσιμοι Σύνδεσμοι	50
	Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	50
	Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Πολιτική & Νομοθεσία.....	50

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια ματιά

Στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) βρίσκονται τα κράτη μέλη – οι 28 χώρες που ανήκουν στην Ένωση – και οι πολίτες τους. Η ιδιαιτερότητα της ΕΕ είναι ότι, παρά το γεγονός ότι όλα τα κράτη μέλη είναι χώρες που διατηρούν την κυριαρχία και την ανεξαρτησία τους, έχουν εκχωρήσει ένα μέρος της «κυριαρχίας» τους, ώστε να αποκτήσουν δύναμη και να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα κλίμακας. Η εκχώρηση της εθνικής κυριαρχίας σημαίνει στην πράξη ότι τα κράτη μέλη μεταβιβάζουν ορισμένες από τις εξουσίες λήψης αποφάσεων που διαθέτουν στα κοινά θεσμικά όργανα, τα οποία έχουν συστήσει τα ίδια, ούτως ώστε οι αποφάσεις για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος να μπορούν να λαμβάνονται δημοκρατικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕΕ, δηλαδή, βρίσκεται κάπου ανάμεσα στο πλήρως ομοσπονδιακό σύστημα που υπάρχει στις Ηνωμένες Πολιτείες και στο χαλαρό διακυβερνητικό σύστημα συνεργασίας που συναντάμε στα Ηνωμένα Έθνη.

Η ΕΕ έχει καταφέρει πολλά από τότε που ιδρύθηκε, το 1950. Έχει δημιουργήσει μια ενιαία αγορά αγαθών και υπηρεσιών που εκτείνεται σε 28 χώρες με 500 εκατομμύρια πολίτες, ελεύθερους να μετακινηθούν και να εγκατασταθούν όπου επιθυμούν. Δημιούργησε το ενιαίο νόμισμα, το ευρώ (€), που τώρα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα νομίσματα παγκοσμίως, και το οποίο κάνει πιο αποτελεσματική την ενιαία αγορά. Αποτελεί, επίσης, τον μεγαλύτερο χρηματοδότη αναπτυξιακών και ανθρωπιστικών προγραμμάτων στον κόσμο. Όλα αυτά αποτελούν μόνο μερικά από τα επιτεύγματα της ΕΕ έως τώρα. Για το μέλλον, η ΕΕ προσπαθεί να βγάλει την Ευρώπη από τη σημερινή οικονομική κρίση. Είναι πρωτοπόρος στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της, και επειδή η ΕΕ σκοπεύει να συνεχίσει να μεγαλώνει, βοηθά τις γειτονικές χώρες να προετοιμαστούν για την προσχώρηση σε αυτήν και αναπτύσσει μια ενιαία εξωτερική πολιτική που θα συμβάλλει σημαντικά στην προσπάθεια να διαδοθούν οι ευρωπαϊκές αξίες σε όλο τον κόσμο. Η επιτυχία αυτών των φιλοδοξιών εξαρτάται από την ικανότητα να παίρνει αποτελεσματικές και έγκαιρες αποφάσεις και να τις εφαρμόζει με επιτυχία.

1.1 Οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Όταν ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Robert Schuman πρότεινε το 1950 να ολοκληρωθούν οι βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα της δυτικής Ευρώπης, οι ιδέες του εφαρμόστηκαν στη Συνθήκη του Παρισιού την επόμενη χρονιά, και έτσι γεννήθηκε ο πρόδρομος της ΕΕ – η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Έκτοτε η ΕΕ επικαιροποιεί και προσθέτει τακτικά στοιχεία στις Συνθήκες για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική χάραξη πολιτικής και λήψης αποφάσεων. Επιγραμματικά:

- Η [Συνθήκη του Παρισιού](#), που θέσπισε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), υπογράφηκε στις 18 Απριλίου 1951 και άρχισε να ισχύει το 1952. Έληξε το 2002.

- Οι [Συνθήκες της Ρώμης](#), που θέσπισαν την Ευρωπαϊκή και Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας ([ΕΥΡΑΤΟΜ](#)), υπογράφηκαν στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957 και άρχισαν να ισχύουν το 1958.
- Η [Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη](#) (ΕΕΠ) υπογράφηκε τον Φεβρουάριο 1986 και άρχισε να ισχύει την 1η Φεβρουαρίου 1987. Τροποποίησε τη Συνθήκη ΕΚ και άνοιξε τον δρόμο για την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς.
- Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) – η [Συνθήκη του Μάαστριχτ](#) – υπογράφηκε στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και άρχισε να ισχύει την 1η Νοεμβρίου 1993. Η συνθήκη αυτή ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενίσχυσε τον ρόλο του Κοινοβουλίου ως προς τη λήψη αποφάσεων και πρόσθεσε νέους τομείς πολιτικής συνεργασίας.
- Η [Συνθήκη του Άμστερνταμ](#) υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και άρχισε να ισχύει την 1η Μαΐου 1999. Η συγκεκριμένη συνθήκη τροποποίησε τις προηγούμενες συνθήκες.
- Η [Συνθήκη της Νίκαιας](#) υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2001 και άρχισε να ισχύει το 2003. Η συνθήκη αυτή εκσυγχρόνισε το θεσμικό σύστημα της ΕΕ έτσι ώστε να μπορεί να εξακολουθήσει να λειτουργεί αποτελεσματικά μετά το κύμα των νέων μελών κρατών που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004.
- Η [Συνθήκη της Λισαβόνας](#) υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 και άρχισε να ισχύει από την 1η Δεκεμβρίου 2009. Η συνθήκη αυτή απλοποίησε τις μεθόδους εργασίας και τους κανόνες ψηφοφορίας, δημιούργησε τον θεσμό του προέδρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εισήγαγε νέες δομές επιδιώκοντας να ενισχύσει τη δράση της ΕΕ στο παγκόσμιο τοπίο.

1.2 Ποιοί και πώς αποφασίζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

Οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης προνοούν την ύπαρξη 7 σωμάτων, από τη συνεργασία των οποίων προκύπτει όλη η νομοθεσία της ΕΕ. Τα σώματα αυτά είναι τα ακόλουθα:

1.2.1 Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η [Ευρωπαϊκή Επιτροπή](#) είναι το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ και αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά. Προτείνει τη νέα κοινοτική νομοθεσία και εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της.

Αποτελείται από 28 επιτρόπους, έναν εκπρόσωπο από κάθε κράτος-μέλος ο οποίος είναι υπεύθυνος για μια θεματική ενότητα όπως πχ. ο κ. Όλι Ρεν είναι υπεύθυνος για τις

οικονομικές και νομισματικές υποθέσεις και το Ευρώ, και η κα. Ανδρούλλα Βασιλείου είναι υπεύθυνη για τα θέματα εκπαίδευσης, πολιτισμού, πολυγλωσσίας και νεολαίας. Πρόεδρος της επιτροπής ήταν μέχρι πρότινος ο κ. Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, ενώ στην καινούρια πενταετία 2014-2019, πρόεδρος έχει ήδη οριστεί ο κ. Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ. Η ομάδα των Επιτρόπων κάτω από τον κ. Γιούνκερ θα οριστεί τον Νοέμβριο 2014.

1.2.2 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το [Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#), που γενικά είναι γνωστό ως το Συμβούλιο (παλαιότερα Συμβούλιο Υπουργών), αντιπροσωπεύει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών της ΕΕ. Μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο εγκρίνει νομοθεσία που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1.2.3 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το [Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο](#) (ΕΚ) που απαρτίζεται από 766 άμεσα εκλεγμένους βουλευτές από 28 χώρες, αντιπροσωπεύει τους πολίτες της ΕΕ. Ενεργεί ως από κοινού νομοθέτης με το Συμβούλιο σχεδόν σε όλο το δίκαιο της ΕΕ και έχει υπόλογα τα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Παλαιότερα, το Κοινοβούλιο είχε κυρίως συμβουλευτικό ρόλο. Σταδιακά όμως, αλληπάλληλες Συνθήκες της ΕΕ διεύρυναν διαδοχικά τις αρμοδιότητές. Έτσι το Κοινοβούλιο μπορεί τώρα να συν-νομοθετεί ισότιμα με το Συμβούλιο στη μεγάλη πλειονότητα των τομέων πολιτικής (για παράδειγμα οικονομική διακυβέρνηση, μετανάστευση, ενέργεια, μεταφορές, περιβάλλον, προστασία των καταναλωτών, κ.λπ).

1.2.4 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το [Ευρωπαϊκό Συμβούλιο](#) είναι το όργανο στο οποίο συμμετέχουν οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ. Λαμβάνει αποφάσεις σχετικές με τις ευρείες πολιτικές προτεραιότητες, καθώς και σημαντικές πρωτοβουλίες. Δεν διαθέτει νομοθετική εξουσία.

1.2.5 Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το [Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#) ερμηνεύει το δίκαιο της ΕΕ και μεριμνά ώστε αυτό να εφαρμόζεται ομοιόμορφα σε όλα τα κράτη μέλη. Επίσης, διευθετεί νομικές διενέξεις μεταξύ κυβερνήσεων της ΕΕ, ατόμων, εταιρειών ή οργανισμών και θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

1.2.6 Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η [Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα](#) διαχειρίζεται το ενιαίο νόμισμα που έχουν υιοθετήσει 18 χώρες της ΕΕ - το ευρώ - και προσπαθεί να εξασφαλίζει

σταθερότητα τιμών στην ΕΕ. Είναι υπεύθυνη για την πλαισίωση και την υλοποίηση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της ΕΕ.

1.2.7 Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

Το [Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο](#) ελέγχει τα οικονομικά της ΕΕ. Ρόλος του είναι να βελτιώνει τη δημοσιονομική διαχείριση της ΕΕ και να υποβάλλει εκθέσεις για τη χρήση των δημοσίων κονδυλίων.

1.3 Συνήθης Νομοθετική Διαδικασία

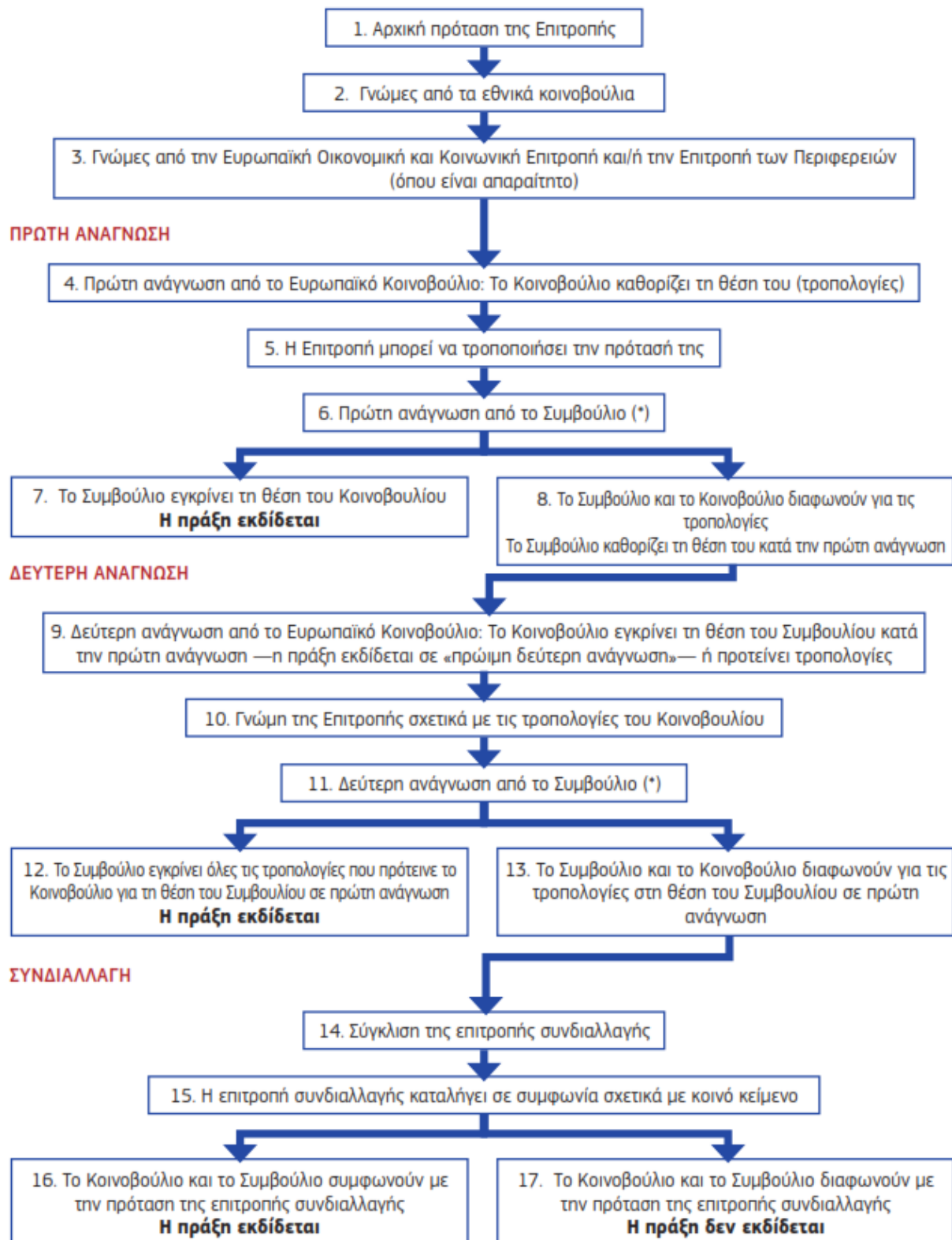
Η διαμόρφωση οποιασδήποτε νομοθεσίας της ΕΕ μέσα από την αλληλεπίδραση όλων των παραπάνω σωμάτων είναι μια αρκετά σύνθετη διαδικασία, με στόχο τη μέγιστη δυνατή δημοκρατική νομιμοποίηση των αποφάσεων που λαμβάνονται στην ΕΕ. Παλαιότερα γνωστή ως "Συναπόφαση", η [Συνήθης Νομοθετική Διαδικασία](#) είναι τρόπος με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις σε επίπεδο ΕΕ. Το διάγραμμα της επόμενης σελίδας επεξηγεί παραστατικά όλη αυτή τη διαδικασία¹. Παρόλο ότι φαίνεται πολύπλοκη, η διαδικασία αυτή στην πράξη είναι συνήθως απλούστερη: η νομοθέτηση σπάνια απαιτεί όλα τα στάδια που φαίνονται στο διάγραμμα. Συνήθως μια νομοθετική πράξη της ΕΕ εκδίδεται μετά τη διαδικασία πρώτης ή δεύτερης ανάγνωσης.

Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες νομοθετικών πράξεων που εφαρμόζονται με διαφορετικούς τρόπους:

- Ο **κανονισμός** (*regulation*) είναι ένας νόμος που πρέπει να εφαρμοστεί και δεσμεύει απευθείας κάθε κράτος μέλος. Δεν χρειάζεται να μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών, αλλά ενδέχεται να χρειαστεί να τροποποιηθούν οι εθνικοί νόμοι ώστε να μην αντιβαίνουν στον κανονισμό.
- Η **οδηγία** (*directive*) αποτελεί νόμο που δεσμεύει τα κράτη μέλη, ή μια ομάδα κρατών μελών, να επιτύχουν έναν συγκεκριμένο στόχο. Συνήθως οι οδηγίες πρέπει να μεταφερθούν στο εθνικό δίκαιο ώστε να αρχίσουν να ισχύουν. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι η οδηγία προσδιορίζει το αποτέλεσμα που πρέπει να επιτευχθεί: κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει ξεχωριστά για το πώς θα το πετύχει αυτό.
- Η **απόφαση** (*decision*) μπορεί να απευθύνεται σε κράτη μέλη, ομάδες ανθρώπων ή ακόμα και συγκεκριμένα άτομα. Είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της. Οι αποφάσεις χρησιμοποιούνται, π.χ. στις περιπτώσεις προτεινόμενων συγχωνεύσεων μεταξύ εταιρειών.
- Οι **συστάσεις** και οι **γνωμοδοτήσεις** δεν έχουν δεσμευτική ισχύ.

¹ Μπορείτε να δείτε ένα πληρέστερο γράφημα σχετικά με την Συνήθη Νομοθετική Διαδικασία [εδώ](#).

Η Συνήθης Νομοθετική Διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(*) Το Συμβούλιο εγκρίνει τη θέση του με ειδική πλειοψηφία (σε μερικούς τομείς κατ' εξαίρεση οι συνθήκες προβλέπουν ομόφωνη απόφαση). Ωστόσο, αν το Συμβούλιο προτίθεται να αποκλίνει από την πρόταση/γνώμη της Επιτροπής, τότε καθορίζει τη θέση του με ομόφωνη απόφαση.

2. Το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το περιβάλλον, από τη φύση του, υπερβαίνει τα πολιτικά, νομικά και ανθρωπογενή όρια. Ως εκ τούτου, η συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ καθώς και μεταξύ της ΕΕ και του υπόλοιπου κόσμου έχει καθοριστική σημασία, αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε προκλήσεις που έχουν αντίκτυπο σε όλους μας: ξηρασίες, πλημμύρες, ρύπανση, κίνδυνοι που απειλούν το πλούσιο φυσικό κεφάλαιο και τη βιοποικιλότητα της Ευρώπης.

Βασικοί στόχοι της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ είναι η ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου, η προώθηση μιας οικονομίας που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της και η διαφύλαξη της υγείας των πολιτών. Μια συντονισμένη περιβαλλοντική στρατηγική σε όλη την Ένωση διασφαλίζει συνέργειες και συνοχή μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ και, δεδομένης της σημασίας της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για πολλούς επιχειρηματικούς τομείς, εγγυάται ισότιμους όρους ανταγωνισμού για τις δραστηριότητές τους.

Πολλοί θεωρούν το περιβάλλον σαν κάτι δεδομένο. Η πίεση όμως που ασκείται στους πεπερασμένους πόρους της Γης – δηλαδή οι πόροι των οποίων η συνολική ποσότητα είναι προσδιορισμένη, άρα και εξαντλήσιμη – αυξάνεται με πρωτοφανείς ρυθμούς. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, δωδεκαπλασιάσαμε τη χρήση ορυκτών καυσίμων και εξορύξαμε 34 φορές περισσότερους φυσικούς πόρους. Η ζήτηση για τρόφιμα, ζωοτροφές και ίνες ενδέχεται να αυξηθεί κατά 70% έως το 2050. Εάν εξακολουθήσουμε να χρησιμοποιούμε τους πόρους με τον σημερινό ρυθμό, θα χρειαστούν περισσότεροι από δύο πλανήτες για να μας συντηρήσουν.

Εάν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, οι μελλοντικές γενιές θα στερηθούν τη νόμιμη κληρονομιά τους. Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί συλλογική δράση στην οποία θα συμμετέχουν η ΕΕ, οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι επιχειρήσεις, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και απλοί ιδιώτες. Προκειμένου η δράση αυτή να αποκτήσει παγκόσμιο χαρακτήρα, απαιτείται η συνεργασία με τους διεθνείς εταίρους μας.

Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη έχουν αλλάξει σε σχέση με την πρώτη περίοδο της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Στις δεκαετίες του '70 και '80, δινόταν έμφαση σε παραδοσιακά περιβαλλοντικά θέματα, όπως η προστασία των ειδών και η μείωση της ρύπανσης με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα που αναπνέουμε και του νερού που πίνουμε.

Σήμερα, δίνεται έμφαση σε μια πιο **συστηματική προσέγγιση** που λαμβάνει υπόψη το πώς συνδέονται διάφορα θέματα μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει μετάβαση από την αποκατάσταση στην πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Με βάση αυτή την προσέγγιση, λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές συνέπειες της πολιτικής και οι χρηματοδοτικές αποφάσεις σε άλλους τομείς, όπως η γεωργία, η ενέργεια, οι μεταφορές, η αλιεία, η περιφερειακή ανάπτυξη, η έρευνα, η καινοτομία και η εξωτερική βοήθεια. Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις άλλες πολιτικές θα

διασφαλίσει μια πιο συνεκτική προσέγγιση της αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προκλήσεων και θα μεγιστοποιήσει τις συνέργειες.

Μετά από περισσότερες από τέσσερις δεκαετίες χάραξης πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, το περιβάλλον μας προστατεύεται σε μεγάλο βαθμό από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η εφαρμογή όμως αυτών των πολιτικών παραμένει προβληματική. Πρόκειται για μια βασική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί για να μπορέσουν όλοι να επωφεληθούν από τη σχετική νομοθεσία. Αυτός είναι ο στόχος του νέου προγράμματος δράσης της ΕΕ για το περιβάλλον (βλ. «Προοπτικές» στη σελ. 26).

2.1 Περιβάλλον και οικονομία σε πλήρη αρμονία

Οι περιβαλλοντικές και οικονομικές παράμετροι είναι συμπληρωματικές, όπως οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Το «πρασίνισμα» της οικονομίας μειώνει το περιβαλλοντικό κόστος χάρη στην αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων, ενώ οι νέες φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες και τεχνικές δημιουργούν απασχόληση, τονώνουν την οικονομία και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επόμενη δεκαετία (η αποκαλούμενη «[Ευρώπη 2020](#)») ενσωματώνει στις βασικές πρωτοβουλίες της την αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων. Αναγνωρίζει ότι η περιβαλλοντική πολιτική μπορεί να συμβάλει στη μετατροπή της Ευρώπης σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση που θα αξιοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της.

Για παράδειγμα, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των οικοσυστημάτων μας, που παρέχουν τρόφιμα, πόσιμο νερό, πρώτες ύλες και πολλά άλλα οφέλη, συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ενώ παράλληλα μειώνει το κόστος διατήρησης της δημόσιας υγείας.

2.2 Διασυνοριακή συνεργασία

Το περιβάλλον δεν σταματά στα σύνορα της Ένωσης. Ο αέρας, το νερό, οι θάλασσες και η άγρια πανίδα και χλωρίδα δεν γνωρίζουν σύνορα. Όσο περισσότερο μπορεί η ΕΕ να ενθαρρύνει τις γειτονικές χώρες και, στην ιδανική περίπτωση, ολόκληρο τον κόσμο, να υιοθετήσουν αυστηρά πρότυπα, τόσο καλύτερη θα είναι η ποιότητα του δικού μας περιβάλλοντος. Η Ένωση φροντίζει ώστε να διασφαλίσει ότι οι χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ θα προσαρμόσουν την περιβαλλοντική τους νομοθεσία σε αυτά τα πρότυπα.

Η ΕΕ συνεργάζεται στενά με τις γειτονικές χώρες για να τις ενθαρρύνει να ακολουθήσουν το παράδειγμά της και διαδραματίζει ενεργό ρόλο στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την αειφόρο ανάπτυξη, τη βιοποικιλότητα και την αλλαγή του κλίματος. Ο μακροχρόνιος στόχος

της ΕΕ για τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος αποτελεί έναν από τους «αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας» των Ηνωμένων Εθνών.

2.3 Δημόσια στήριξη

Τα μέτρα της ΕΕ για τη βελτίωση του περιβάλλοντος τυγχάνουν ευρείας δημόσιας στήριξης. Σύμφωνα με πανευρωπαϊκή δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε στα μέσα του 2011, περισσότεροι από το 90% των ερωτηθέντων ανησυχούν σοβαρά για το περιβάλλον. Σχεδόν εννέα στους δέκα τάσσονται υπέρ της χρηματοδότησης από την ΕΕ φιλικών προς το περιβάλλον δραστηριοτήτων και περισσότεροι από οκτώ στους δέκα συμφωνούν ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία είναι αναγκαία για την προστασία του περιβάλλοντος στη χώρα τους. Οι περιβαλλοντικές ανησυχίες που διατύπωσαν οι περισσότεροι ήταν η ρύπανση των υδάτων, η εξάντληση των φυσικών πόρων και η αύξηση των αποβλήτων.

2.4 Πώς διαμορφώνει η ΕΕ την περιβαλλοντική πολιτική της;

Το περιβάλλον βρίσκεται στο επίκεντρο των πολιτικών της ΕΕ, παρά το γεγονός ότι μερικοί θα μπορούσαν να το θεωρήσουν ως ήσσονος σημασίας. Όταν τα κράτη μέλη προσυπογράφουν τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εργαστούν με στόχο ένα «υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος» (άρθρο 2 παράγραφος 3, βλ. πλήρες κείμενο [εδώ](#)), καθώς οι πρωτεργάτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν αναγνωρίσει τη σημασία ενός καθαρού και υγιεινού περιβάλλοντος. Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί, επίσης, προτεραιότητα διεθνούς εμβέλειας, καθώς η ΕΕ καταβάλλει προσπάθειες για την προώθηση της βιώσιμης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών, με πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας.

2.4.1 Δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων

Η διαμόρφωση της νομοθεσίας της ΕΕ είναι μια άκρως δημοκρατική διαδικασία (βλ. διάγραμμα στη σελ. 8). Προτού υποβάλει μια πρόταση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διεξάγει εκτενείς διαβουλεύσεις, παρέχοντας τη δυνατότητα σε εθνικές αρχές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, περιβαλλοντικούς εμπειρογνώμονες και το ευρύ κοινό να εκφράσουν τις απόψεις τους. Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται ότι τα νομοθετικά σχέδια βασίζονται σε ευρύ φάσμα απόψεων και σε μια στέρεη βάση επιστημονικώς επαληθεύσιμων δεδομένων. Επίσης, με την αποσαφήνιση των διαφόρων σχετικών θεμάτων, αναπτύσσεται ένα «αίσθημα οικειοποίησης» της προτεινόμενης πολιτικής από την πλευρά των κυρίως εμπλεκόμενων.

Τα σχέδια των νομοθετικών πράξεων μπορούν να τροποποιηθούν από τις εθνικές κυβερνήσεις μέσω των υπουργών τους στις συνόδους τους Συμβουλίου και με βάση τις προτάσεις των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο πρέπει να συμφωνήσουν για την ακριβή διατύπωση του κειμένου πριν από την επίσημη

έγκρισή του. Άλλοι φορείς, όπως η Επιτροπή των Περιφερειών και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αλλά και επιχειρήσεις, ΜΚΟ, ερευνητές και ιδιώτες γνωστοποιούν επίσης τις απόψεις τους.

Ενίοτε, από τις διαβουλεύσεις προκύπτει ότι η προτεινόμενη νομοθεσία δεν είναι η κατάλληλη και, αντ' αυτής χρησιμοποιούνται κατευθυντήριες γραμμές και ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών που δεν είναι νομικά δεσμευτικές.

2.4.2 Χρήση αξιόπιστων δεδομένων

Οι πολιτικές πρέπει να βασίζονται σε αξιόπιστα δεδομένα που επιτρέπουν την κατανόηση των αιτιών και των επιπτώσεων των περιβαλλοντικών μεταβολών, έτσι ώστε να μπορούν να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα και να καταρτιστούν οι κατάλληλες στρατηγικές. Πολλά από αυτά τα δεδομένα προέρχονται από εθνικές πηγές και αναλύονται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, ο οποίος συμβάλλει στη διαμόρφωση της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ.

Ο [Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος](#) (ΕΟΠ, European Environment Agency στα αγγλικά) συγκεντρώνει εθνικά στοιχεία για τη δημιουργία ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων. Καταρτίζει και διατηρεί δείκτες και εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος. Εδρεύει στην Κοπεγχάγη και άρχισε να λειτουργεί το 1994. Αποστολή του είναι να βοηθά την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στις οικονομικές πολιτικές, να θεσπίζουν μέτρα για τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και να συντονίζουν το ευρωπαϊκό δίκτυο πληροφοριών και παρατηρήσεων για το περιβάλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει σε εφαρμογή διάφορα προγράμματα για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη αξιόπιστων και ακριβών δεδομένων και να εξασφαλίσει την ευρεία διάδοσή τους. Το [Copernicus](#), για παράδειγμα, συνδυάζει στοιχεία σταθμών επίγειας, εναέριας και θαλάσσιας παρακολούθησης με στοιχεία από δορυφόρους γεωσκόπησης. Στόχος είναι να δημιουργηθεί μια ευρεία βάση δεδομένων που θα βοηθήσει τόσο στη χάραξη όσο και στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής.

2.4.3 Εφαρμογή

Από τη δεκαετία του '70, η ΕΕ έχει εγκρίνει περισσότερες από 200 [νομοθετικές πράξεις για την προστασία του περιβάλλοντος](#). Η νομοθεσία όμως από μόνη της δεν έχει αξία αν δεν εφαρμόζεται και δεν επιβάλλεται με τον σωστό τρόπο. Έτσι, το στοίχημα σήμερα συνίσταται στην αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων που έχουν συμφωνηθεί. Αυτό είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, δεδομένου ότι πολλές διαφορετικές δραστηριότητες αναλαμβάνονται από διαφορετικές ομάδες, όπως εθνικούς επιθεωρητές, δικαστήρια, ΜΚΟ και πολίτες που ασκούν το δικαίωμα συμμετοχής τους.

Η μη εφαρμογή της νομοθεσίας έχει πολλές αρνητικές συνέπειες. Μπορεί να υπονομεύσει θεμελιώδεις περιβαλλοντικούς στόχους, να βλάψει την υγεία του ανθρώπου και να προκαλέσει στη βιομηχανία αβεβαιότητα ως προς το ρυθμιστικό πλαίσιο, καθώς τα συμφωνηθέντα πρότυπα δεν εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο σε όλη την Ένωση. Αντίθετα, η ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας μπορεί να αποφέρει οικονομικά οφέλη. Εάν, για παράδειγμα, εφαρμοζόταν πλήρως η νομοθεσία της ΕΕ για τα απόβλητα, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν 400,000 θέσεις εργασίας και να μειωθούν οι ετήσιες καθαρές δαπάνες κατά 72 δισ. ευρώ.

Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί, μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, να κινήσει νομική διαδικασία κατά των κρατών μελών που δεν εφαρμόζουν σωστά τη νομοθεσία. Αυτές οι υποθέσεις παράβασης αυξάνουν την πίεση για εξεύρεση λύσεων και μπορεί να οδηγήσουν σε επιβολή προστίμων λόγω επανειλημμένης αθέτησης των κανόνων της ΕΕ.

Αλλά η προσφυγή στη δικαιοσύνη αποτελεί πάντα την έσχατη λύση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στην παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη για την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας. Η ενίσχυση των υποδομών, η οικονομική στήριξη, καθώς και η καλύτερη ενημέρωση για την κατάσταση του περιβάλλοντος και για τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη τηρούν στην πράξη τις δεσμεύσεις τους έναντι της ΕΕ αποτελούν μερικές μορφές αυτής της βοήθειας. Η Επιτροπή έχει προτείνει να συσταθεί σε κάθε χώρα ένας ανεξάρτητος εθνικός φορέας ελέγχου, π.χ. ένας διαμεσολαβητής, για τη διεκπεραίωση καταγγελιών των πολιτών που αφορούν το περιβάλλον.

2.4.4 Ενθάρρυνση της οικο-καινοτομίας

Ως [οικο-καινοτομία](#) (ή οικολογική καινοτομία) νοείται κάθε μορφή καινοτομίας που στοχεύει ή καταλήγει σε σημαντική και αποδεδειγμένη πρόοδο προς την επίτευξη του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης, μειώνοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αυξάνοντας την ανθεκτικότητα στις περιβαλλοντικές πιέσεις, και επιτυγχάνοντας μια πιο αποτελεσματική και υπεύθυνη χρήση των φυσικών πόρων.

Οι τεχνολογίες αυτές και οι βιομηχανίες που τις παράγουν αποτελούν ήδη ένα σημαντικό τμήμα της οικονομίας της ΕΕ. Ωστόσο, με εξαίρεση τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η οικοκαινοτομία διεισδύει στις αγορές με σχετικά αργούς ρυθμούς. Ορισμένα από τα εμπόδια είναι η αδυναμία των τιμών της αγοράς να αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια το περιβαλλοντικό κόστος και τα οφέλη, τα κίνητρα και οι επιδοτήσεις που στηρίζουν πρακτικές που οδηγούν σε άσκοπη σπατάλη πόρων και οι άκαμπτες οικονομικές δομές.

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων της ΕΕ, παρέχεται χρηματοδότηση για την έρευνα, την καινοτομία και τις οικοκαινοτόμες επιχειρήσεις. Για να ενθαρρύνει την αξιοποίηση των πράσινων τεχνολογιών, η ΕΕ προωθεί τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις, την κοστολόγηση προϊόντων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους και την οικολογική σήμανση.

2.4.5 Χρηματοδότηση του περιβάλλοντος

Η βοήθεια που παρέχεται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων απορροφά σημαντικό τμήμα του προϋπολογισμού της ΕΕ. Ως αποτέλεσμα της σύνδεσης της περιβαλλοντικής πολιτικής με άλλες πολιτικές, διατίθενται από τον ετήσιο προϋπολογισμό της ΕΕ 10 έως 12 δισεκατομμύρια ευρώ, π.χ. για γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα και για μέτρα στήριξης της πολιτικής για τη συνοχή, της έρευνας και της καινοτομίας.

Το [πρόγραμμα LIFE](#), που τέθηκε σε εφαρμογή το 1992, αποτελεί το κύριο μέσο στήριξης της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Η ονομασία προέρχεται από το γαλλικό ακρωνύμιο (*L'Instrument financier pour l'environnement* — Χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον). Με την πάροδο των ετών, το πρόγραμμα προσανατολίζεται όλο και περισσότερο στη διατήρηση της φύσης και στην προστασία του περιβάλλοντος. Χρηματοδοτεί πολιτικές που εστιάζουν στην αντιμετώπιση της υποβάθμισης της βιοποικιλότητας και της απώλειας ενδιαιτημάτων, στην αποτελεσματική χρήση των πόρων και στη δράση για το κλίμα.

Δίνοντας έμφαση σε πρακτικές πρωτοβουλίες, στην καινοτομία και τη διάδοση βέλτιστων πρακτικών σε τοπικό επίπεδο, τα σχέδια LIFE βοήθησαν να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο οι πολιτικοί ιθύνοντες, οι ενδιαφερόμενοι φορείς και το ευρύ κοινό σκέπτονται και ενεργούν για την προστασία του περιβάλλοντος.

2.5 Τι κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η περιβαλλοντική πολιτική αποσκοπεί στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ, αφενός, της ανάγκης ανάπτυξης και χρήσης των φυσικών πόρων του πλανήτη και, αφετέρου, της υποχρέωσής μας να κληροδοτήσουμε ένα υγιές περιβάλλον στις μελλοντικές γενιές.

Στόχος, συνεπώς, της περιβαλλοντικής πολιτικής είναι η επιδίωξη της βιωσιμότητας. Τομείς όπως η βιομηχανία, η γεωργία, η αλιεία, οι μεταφορές, η ενέργεια και ο χωροταξικός σχεδιασμός έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, εξαρτώνται όμως και από τα υγιή οικοσυστήματα. Βιωσιμότητα σημαίνει διασφάλιση ότι οι εν λόγω τομείς θα εξακολουθούν να παρέχουν τις υπηρεσίες που χρειαζόμαστε, χωρίς να διακυβεύεται η υγεία του φυσικού κόσμου από τον οποίο όλοι εξαρτώμαστε.

Η περιβαλλοντική προστασία είναι απαραίτητη για τη μελλοντική μας ευημερία. Για να ζούμε καλά στο μέλλον, πρέπει να αναλάβουμε τώρα αποφασιστική δράση ώστε να προστατεύσουμε το φυσικό περιβάλλον και να του διασφαλίσουμε τον χώρο που χρειάζεται για να ανανεώνεται και να εξακολουθεί να παρέχει τους πόρους από τους οποίους εξαρτώμαστε, όπως ο καθαρός αέρας και το καθαρό νερό.

2.5.1 Αποτελεσματική χρήση των πόρων

Οι πόροι είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της οικονομίας και του περιβάλλοντος. Η εποχή, όμως, των άφθονων φτηνών πρώτων υλών – που συνέβαλε σημαντικά στην τεράστια οικονομική πρόοδο που σημειώθηκε τους τελευταίους δύο αιώνες – έχει παρέλθει.

Η αύξηση του πληθυσμού και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου αυξάνουν τη ζήτηση, τις τιμές, αλλά και τη σπανιότητα των φυσικών πόρων από τους οποίους εξαρτώμαστε, όπως τα μέταλλα, τα ορυκτά και τα τρόφιμα. Μέχρι το τέλος της επόμενης δεκαετίας, δύο επιπλέον δισεκατομμύρια άτομα στις αναδυόμενες οικονομίες ενδέχεται να έχουν εισοδήματα μεσαίας τάξης, με φιλοδοξίες να επιτύχουν τρόπους ζωής παρόμοιους με τους δικούς μας.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει ως έναν από τους βασικούς στόχους πολιτικής την αποτελεσματική χρήση των πόρων. Αυτό σημαίνει την παραγωγή προϊόντων μεγαλύτερης αξίας με λιγότερες εισροές, χάρη στη βιώσιμη χρήση των πόρων και την αποτελεσματικότερη διαχείρισή τους καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Η αποτελεσματική χρήση των πόρων απαιτεί καινοτομία, μεταβολές των προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης, κατάλληλα κίνητρα και κατάλληλες τιμές.

Στα τέλη του 2011, τα κράτη μέλη της ΕΕ ενέκριναν τον [Χάρτη Πορείας](#) για μια **Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της**. Ο χάρτης αυτός υπογραμμίζει την ανάγκη για μια ριζική αλλαγή της συμπεριφοράς σε οικονομικό, πολιτικό και προσωπικό επίπεδο. Προσδιορίζει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε διάφορους τομείς πολιτικής, έτσι ώστε να δημιουργήσουμε, σε διάστημα σαράντα ετών, μια ευρωπαϊκή οικονομία που θα προσφέρει υψηλό βιοτικό επίπεδο και θα έχει λιγότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Η ανάγκη αποτελεσματικής χρησιμοποίησης των πεπερασμένων φυσικών πόρων έχει ενσωματωθεί σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ. Για να προωθήσει τη σχετική διαδικασία, η Επιτροπή συνέστησε μια ομάδα υψηλού επιπέδου αποτελούμενη από εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς χάραξης πολιτικής, βιομηχάνους και εμπειρογνώμονες με μεγάλη πείρα σε περιβαλλοντικά και οικονομικά θέματα (βλ. [European Resource Efficiency Platform](#)).

2.5.2 Βιοποικιλότητα

Ένας από τους κύριους στόχους της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής είναι να προστατεύσει τη ζωή που μας περιβάλλει. Το φυσικό περιβάλλον αντιμετωπίζει πολλές απειλές σε όλο τον πλανήτη, ενώ η [βιοποικιλότητα](#) – δηλαδή ο πλούτος του φυσικού περιβάλλοντος με όλα τα είδη και τη γενετική του ποικιλία – ακολουθεί φθίνουσα πορεία σε ολόκληρο τον πλανήτη. Για την αντιμετώπιση αυτών των απειλών, η ΕΕ έχει δεσμευτεί να αναχαιτίσει και να αντιστρέψει την απώλεια βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων έως το [2020](#) (νομοθεσία σχετικά με την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας [εδώ](#)).

Η βιοποικιλότητα δεν είναι μόνο σημαντική από μόνη της, αλλά παρέχει και ζωτικής σημασίας αγαθά, όπως τρόφιμα, ίνες, καύσιμα και φάρμακα, καθώς και βασικές υπηρεσίες,

όπως η ρύθμιση του κλίματος, η πρόληψη των πλημμυρών, ο καθαρισμός των υδάτων, η επικοινωνία και η διαμόρφωση του εδάφους. Όλα αυτά είναι αναγκαία για την οικονομική ευημερία, την ασφάλεια, την υγεία και την ποιότητα ζωής.

Η ΕΕ ενέκρινε για πρώτη φορά ένα [Σχέδιο Δράσης](#) για τη Βιοποικιλότητα το 2006. Επικαιροποίησε τη στρατηγική της στις αρχές του 2011, λίγους μόνο μήνες μετά την έγκριση σε παγκόσμιο επίπεδο ενός φιλόδοξου προγράμματος δράσης στη Ναγκόγια της Ιαπωνίας. Η στρατηγική αυτή έχει ως πρωταρχικούς στόχους την ανάσχεση, [έως το 2020](#), της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ, την αποκατάσταση αυτών στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό και την αύξηση της συμβολής της Ευρώπης στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως.

2.5.3 «Ο ρυπαίνων πληρώνει»

Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία διατυπώνεται στο [άρθρο 191 § 2](#) της **Συνθήκης της Λισσαβόνας** (ενώ υπήρχε από το 1987 στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη) σημαίνει ότι τα έξοδα που απαιτούνται για την καταπολέμηση της μόλυνσης και των οχλήσεων επιβαρύνουν, κατ' αρχήν, τον ρυπαίνοντα, δηλαδή τη ρυπαίνουσα επιχείρηση. Δεδομένου όμως ότι αυτή μπορεί να περάσει το κόστος της πρόληψης ή της εξάλειψης της μόλυνσης στον καταναλωτή, η αρχή τελικά σημαίνει ότι οι ρυπογόνες δραστηριότητες πρέπει να επιβαρύνονται με:

- (α) τις δαπάνες που αναλογούν στα αναγκαία μέτρα αντιρρύπανσης (επενδύσεις σε εξοπλισμούς και μηχανήματα, εφαρμογή νέων μεθόδων παραγωγής, κόστος λειτουργίας των εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης κλπ.), και
- (β) τις εισφορές, σκοπός των οποίων είναι να παρακινούν τον ρυπαίνοντα να παίρνει μόνος με το ελάχιστο κόστος τα απαραίτητα μέτρα για τη μείωση της ρύπανσης που προκαλεί ή να του επιβάλλουν να υφίσταται το κόστος των συλλογικών μέτρων αντιρρύπανσης που του αναλογεί.

2.5.4 Περιβαλλοντική Ευθύνη

Βασιζόμενη στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» μια σημαντική οδηγία θεσπίζει ένα πλαίσιο για [περιβαλλοντική ευθύνη](#) ως προς την πρόληψη και αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών, περιλαμβανομένων των διασυνοριακών ζημιών, αλλά εξαιρουμένων των περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή γεγονότων για τα οποία έχει δοθεί ρητή άδεια [[Οδηγία 2004/35/ΕΚ](#), που τροποποιήθηκε τελευταία από την [Οδηγία 2013/30/ΕΚ](#)]. Η οδηγία επιδιώκει να εξασφαλίσει την πρόληψη των περιβαλλοντικών κινδύνων, που απειλούν τους υδάτινους πόρους, το έδαφος, την πανίδα, τη χλωρίδα και τους φυσικούς βιότοπους, καθώς και την αποκατάσταση των ζημιών από τους ρυπαίνοντες, όταν αυτές δεν μπορούν να προληφθούν.

Επικίνδυνες ή δυνητικά επικίνδυνες δραστηριότητες είναι ιδίως εκείνες που αφορούν απορρίψεις βαρέων μετάλλων στο νερό ή στον αέρα, οι εγκαταστάσεις κατασκευής

επικίνδυνων χημικών προϊόντων, οι τόποι απόθεσης απορριμμάτων και οι εγκαταστάσεις αποτέφρωσης. Τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να μεριμνούν για την αποκατάσταση κάθε περιβαλλοντικής ζημίας, αξιολογώντας τη σοβαρότητα και την έκτασή της και καθορίζοντας τα πλέον κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης. Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη προϊόντων παροχής χρηματοοικονομικών εγγυήσεων καθώς και την ανάληψη χρηματοοικονομικής εγγύησης από τους φορείς εκμετάλλευσης. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και τα άτομα που έχουν επαρκές συμφέρον (στην περίπτωση που υπέστησαν ζημία) δικαιούνται να καλέσουν την αρμόδια αρχή να ενεργήσει δεόντως, και να προσφύγουν κατά των ενεργειών ή της αδράνειας της εν λόγω αρχής.

2.5.5 Προστατευόμενες περιοχές

Αναγνωρίζοντας ότι η φύση δεν γνωρίζει εθνικά σύνορα, η ΕΕ έχει θεσπίσει αυστηρή νομοθεσία για την προστασία της φύσης. Αρχικά έλαβε μέτρα για να προστατεύσει τα άγρια πτηνά και στη συνέχεια για τα πολυάριθμα απειλούμενα φυτά, ζώα και τα ενδιαυτήματά τους. Τα μέτρα αυτά οδήγησαν στη δημιουργία του Δικτύου [Natura 2000](#), ενός πανευρωπαϊκού δικτύου περιοχών που σκοπό έχει την προστασία των ειδών και οικοτόπων στο φυσικό τους περιβάλλον. Αποτελούμενο από περισσότερες από 26.000 τοποθεσίες, το δίκτυο αυτό είναι το μεγαλύτερο στον κόσμο. Σήμερα, που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί, καλύπτει σχεδόν το 18% του εδάφους της ΕΕ – έκταση ισοδύναμη με το συνολικό μέγεθος της Γερμανίας, της Πολωνίας και της Τσεχίας.

Το Natura 2000 αναγνωρίζει ότι ο άνθρωπος αποτελεί συστατικό στοιχείο της φύσης και ότι και οι δύο μαζί αναπτύσσονται καλύτερα όταν βρίσκονται σε αρμονική σχέση. Στόχος του δικτύου δεν είναι ο αποκλεισμός οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά η οριοθέτησή τους, ώστε να προστατεύονται πολύτιμα είδη και ενδιαυτήματα. Η χρηματοδότησή του έχει ενσωματωθεί σε ορισμένους καίριους τομείς πολιτικής της ΕΕ, ο σημαντικότερος από τους οποίους είναι ο γεωργικός, ιδίως το σκέλος που αφορά την αγροτική ανάπτυξη με τα γεωργοπεριβαλλοντικά και δασοκομικά μέτρα. Η πολιτική συνοχής της ΕΕ (που ενθαρρύνει την οικονομική ανάπτυξη των χωρών και περιφερειών της ΕΕ) διαδραματίζει μείζονα ρόλο στη χρηματοδότηση επενδύσεων, ιδίως στα νέα κράτη μέλη.

Το πρόγραμμα Natura 2000 στηρίζει τα υγιή οικοσυστήματα που προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες, όπως πόσιμο νερό, αποθήκευση άνθρακα και προστασία από τις πλημμύρες και τη διάβρωση των ακτών. Συνολικά, η αξία αυτών των υπηρεσιών εκτιμάται σε 200-300 δισ. ευρώ ετησίως και είναι σημαντικά μεγαλύτερη από το ετήσιο κόστος διαχείρισης του δικτύου, που ανέρχεται σε 6 δισ. ευρώ περίπου (πληροφορίες σχετικά με τις περιοχές Natura 2000 στη Κύπρο [εδώ](#)).

2.5.6 Ευαισθητοποίηση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί την ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος με πολλούς τρόπους. Μια ετήσια σημαντική εκδήλωση είναι η [Πράσινη Εβδομάδα](#) που πραγματοποιείται στις Βρυξέλλες και στην οποία χιλιάδες συμμετέχοντες συζητούν κάθε φορά ένα βασικό περιβαλλοντικό θέμα, όπως η βιοποικιλότητα ή το νερό.

Οι διαγωνισμοί αποτελούν ένα άλλο μέσο κινητοποίησης του ενδιαφέροντος. Το [Βραβείο Πράσινης Πρωτεύουσας](#) της ΕΕ αναδεικνύει την περιβαλλοντική φροντίδα και φαντασία που επιδεικνύουν πόλεις σε όλη την Ευρώπη. Άλλα βραβεία προβάλλουν την περιβαλλοντική συμβολή επιχειρήσεων, δημόσιων αρχών και μεμονωμένων σχεδίων.

2.5.7 Οικολογικό σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το οικολογικό σήμα της ΕΕ υποδεικνύει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που έχουν μειωμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, από την εξόρυξη των πρώτων υλών έως την παραγωγή, τη χρήση και την απόρριψή τους ως αποβλήτων. Το προαιρετικό αυτό σήμα, το οποίο αναγνωρίζεται σε όλη την Ευρώπη, προωθεί την περιβαλλοντική αριστεία με βάση κριτήρια που έχουν καταρτίσει επιστήμονες, ΜΚΟ και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Το οικολογικό σήμα έχουν υιοθετήσει περισσότερες από 1.300 επιχειρήσεις, που παράγουν πάνω από 18.000 προϊόντα. Οι καταναλωτές μπορούν να βασίζονται στον λογότυπο, δεδομένου ότι κάθε προϊόν ελέγχεται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες.

3. Επιμέρους θέματα της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής

Πέραν των δύο οριζόντιων θεμάτων πολιτικής που αφορούν την αποτελεσματική χρήση των πόρων και την προστασία της βιοποικιλότητας, η Ένωση αναπτύσσει ιδιαίτερα ενεργό ρόλο όσον αφορά ειδικά περιβαλλοντικά ζητήματα, τα οποία αναλύονται επιγραμματικά πιο κάτω.

3.1 Χημικά Προϊόντα

Τα χημικά προϊόντα αποτελούν σημαντική συνιστώσα της καθημερινής μας ζωής. Ωστόσο, ορισμένα από αυτά μπορούν να βλάψουν σοβαρά την ανθρώπινη υγεία και άλλα θα μπορούσαν να είναι επικίνδυνα εάν δεν χρησιμοποιούνται σωστά. Για να εγγυηθεί την ασφάλεια των χημικών προϊόντων, να προστατεύσει το περιβάλλον και να ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα ενός από τους μεγαλύτερους κλάδους της Ευρώπης, η ΕΕ διαθέτει την πιο προηγμένη νομοθεσία για τα χημικά προϊόντα στον κόσμο, η οποία ονομάζεται [REACH](#) (Καταχώριση, Αξιολόγηση, Αδειοδότηση και Περιορισμοί των Χημικών Προϊόντων).

Όλες οι χημικές ουσίες που παρασκευάζονται ή εισάγονται στην ΕΕ πρέπει να καταχωρίζονται στον [Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων](#), που εδρεύει στο Ελσίνκι. Έως το 2018, κάθε χημική ουσία που χρησιμοποιείται στην ΕΕ θα πρέπει να έχει συμμορφωθεί με την εν λόγω απαίτηση. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν θα είναι δυνατό να πωληθεί στην Ένωση. Στα πλέον επικίνδυνα προϊόντα εφαρμόζονται ιδιαίτερα αυστηροί κανόνες.

Οι εταιρείες είναι υπεύθυνες για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων που απορρέουν από τα χημικά προϊόντα που χρησιμοποιούν ή πωλούν στην Ένωση, καθώς και για την παροχή στους καταναλωτές κατάλληλων οδηγιών για την ασφαλή χρήση αυτών των προϊόντων.

3.2 Απόβλητα

Η οικονομία της ΕΕ χρησιμοποιεί 16 τόνους υλικών ανά άτομο ετησίως, εκ των οποίων 6 τόνοι απορρίπτονται ως απόβλητα τα μισά από τα οποία καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής. Εάν τα απόβλητα δεν είναι δυνατόν να αποφευχθούν, θα πρέπει να επαναχρησιμοποιούνται και να ανακυκλώνονται. Θα πρέπει επίσης να ανακτώνται από αυτά τα υλικά που μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμους πόρους. Οι φόροι για την υγειονομική ταφή και τα συστήματα του τύπου «πληρώνεις για ό,τι πετάς» μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη αυτού του στόχου. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη επιτύχει ποσοστά ανακύκλωσης μεγαλύτερα από 80% και έχουν σχεδόν καταργήσει τους χώρους υγειονομικής ταφής, ενώ άλλα χρειάζεται να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους (περισσότερες πληροφορίες [εδώ](#)).

Η [Οδηγία 1999/31/ΕΚ](#) του Συμβουλίου της 26ης Απριλίου 1999 περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων στοχεύει στην πρόληψη ή τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων από την [ταφή αποβλήτων](#) στο περιβάλλον. Παρουσιάζει λεπτομερώς τις διάφορες κατηγορίες αποβλήτων (αστικά απόβλητα, επικίνδυνα, μη επικίνδυνα, αδρανή) και ισχύει για όλους τους χώρους ταφής, οι οποίοι ορίζονται ως χώροι διάθεσης αποβλήτων, με εναπόθεση των αποβλήτων επί ή εντός του εδάφους. Οι χώροι ταφής ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

- χώροι ταφής επικίνδυνων αποβλήτων
- χώροι ταφής μη επικίνδυνων αποβλήτων
- χώροι ταφής αδρανών αποβλήτων

Έχει επίσης θεσπιστεί νομοθεσία σχετικά με ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων, όπως τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού ([Οδηγία 2012/19/ΕΕ](#)), συσκευασιών ([Οδηγία 94/62/ΕΚ](#)), ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών και οχημάτων (προς απόσυρση), η οποία συμβάλλει στην αποτελεσματική χρήση των πόρων.

3.3 Αέρας

Τα τελευταία 20 χρόνια, η ΕΕ έχει επιτύχει μείωση του επιπέδου ορισμένων ρύπων. Οι εκπομπές μολύβδου, για παράδειγμα, έχουν μειωθεί κατά 90% περίπου. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, η [ατμοσφαιρική ρύπανση](#) αποτελεί μια από τις σοβαρότερες περιβαλλοντικές ανησυχίες των Ευρωπαίων και προκαλεί πολλούς πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. Η Ένωση έχει ακόμη πολύ δρόμο να διανύσει για να επιτύχει επίπεδα ποιότητας του αέρα που δεν θα έχουν σοβαρές συνέπειες και κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Η [Οδηγία 2008/50/ΕΚ](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα θεσπίζει ένα σύστημα εκτίμησης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα όσον αφορά το διοξείδιο του θείου, το διοξείδιο του αζώτου και τα οξειδία του αζώτου, τα σωματίδια ΑΣ10 και ΑΣ2,5 (σωματίδια με ενεργή διάμετρο μικρότερη από 2,5 και 10 μm αντίστοιχα), τον μόλυβδο, το βενζόλιο και το μονοξείδιο του άνθρακα, καθώς και το όζον.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν ζώνες (αστική, προαστιακή, αγροτική, μη εκτεθειμένη αγροτική) εντός της επικρατείας τους, και πραγματοποιούν εκτιμήσεις της ποιότητας του αέρα και της διαχείρισης της ποιότητας του αέρα.

Η Οδηγία αυτή καθορίζει τα όρια εκτίμησης ανά ρύπο, τα κριτήρια για τη μέθοδο εκτίμησης (ιδίως ως προς την εγκατάσταση σημείων δειγματοληψίας), τις μεθόδους μετρήσεων αναφοράς, τις οριακές τιμές για την προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, το στόχο καθώς και την υποχρέωση μείωσης της έκθεσης του πληθυσμού σε

σωματίδια ΑΣ2,5, τα όρια ενημέρωσης και συναγερμού, τα κρίσιμα επίπεδα για την προστασία της βλάστησης και τον κατάλογο των πληροφοριών οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνονται στα σχέδια δράσης για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα.

3.3.1 Διαχείριση της ποιότητας του αέρα και σχέδια δράσης

Όταν τα επίπεδα των ρύπων στον ατμοσφαιρικό αέρα υπερβαίνουν κάθε οριακή τιμή ή τιμή-στόχο, καθώς και κάθε αντίστοιχο περιθώριο ανοχής, τα κράτη μέλη εκπονούν [σχέδια για την ποιότητα του αέρα](#) για τις εν λόγω ζώνες ή οικισμούς με σκοπό να επιτευχθούν οι αντίστοιχες προκαθορισμένες οριακές τιμές ή οι τιμές-στόχοι (το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Βελτίωση της Ποιότητας του Αέρα στη Κύπρο του 2007 είναι διαθέσιμο [εδώ](#)).

Σε περίπτωση υπερβάσεων αυτών των οριακών τιμών, για τις οποίες έχει ήδη παρέλθει η προβλεπόμενη προθεσμία, τα σχέδια για την ποιότητα του αέρα θα θεσπίζουν κατάλληλα μέτρα ώστε η περίοδος υπέρβασης να είναι όσο το δυνατόν συντομότερη και θα μπορούν επιπροσθέτως να περιέχουν ειδικά μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία ευαίσθητων ομάδων του πληθυσμού. Μπορεί να εξεταστεί η λήψη μέτρων βραχυπρόθεσμης δράσης, παρόμοιων με αυτά που προβλέπονται στα πλαίσια των σχεδίων.

Εάν υπάρχει κίνδυνος τα επίπεδα των ρύπων να υπερβαίνουν τα προκαθορισμένα όρια συναγερμού, τα κράτη μέλη εκπονούν σχέδια δράσης στα οποία αναφέρονται τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν βραχυπρόθεσμα για να μειωθούν οι κίνδυνοι από αυτή την υπέρβαση ή να περιοριστεί η διάρκειά της. Αυτά τα σχέδια δράσης μπορούν, μεταξύ άλλων, να προβλέπουν τη διακοπή δραστηριοτήτων οι οποίες συμβάλλουν στον κίνδυνο υπέρβασης (κυκλοφορία μηχανοκίνητων οχημάτων, εργασίες κατασκευών, χρήση βιομηχανικών εγκαταστάσεων κλπ.). Τα εν λόγω σχέδια μπορεί επίσης να περιέχουν ειδικά μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία ευαίσθητων ομάδων του πληθυσμού, περιλαμβανομένων των παιδιών.

Όταν παρατηρείται υπέρβαση ορίων λόγω διασυνοριακής μεταφοράς ατμοσφαιρικών ρύπων, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη συνεργάζονται και αναπτύσσουν κοινές δραστηριότητες για την αντιμετώπιση των υπερβάσεων.

3.3.2 Ενημέρωση του κοινού σχετικά με την ποιότητα του αέρα

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το κοινό και οι κατάλληλες οργανώσεις να ενημερώνονται τακτικά και κατάλληλα σχετικά με τις συγκεντρώσεις στον ατμοσφαιρικό αέρα των ρύπων που καλύπτονται από αυτή την Οδηγία. Σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων συναγερμού ή ενημέρωσης, τα κράτη μέλη δημοσιεύουν:

1. πληροφορίες για την ή τις παρατηρούμενες υπερβάσεις (τοποθεσία, είδος του ορίου, χρόνος και διάρκεια της υπέρβασης, μέγιστη συγκέντρωση),
2. πρόβλεψη για τις επόμενες ώρες και ημέρες,

3. πληροφορίες για την επηρεαζόμενη ομάδα πληθυσμού, τις πιθανές επιδράσεις στην υγεία και τη συνιστώμενη συμπεριφορά,
4. πληροφορίες για προληπτικά μέτρα και μέτρα μείωσης των εκπομπών.

Τα κράτη μέλη διαθέτουν επίσης στο κοινό ετήσιες εκθέσεις για όλους τους ρύπους που αποτελούν αντικείμενο των ρυθμίσεων της Οδηγίας αυτής (πληροφορίες και καθημερινή ενημέρωση σχετικά με την ποιότητα του αέρα στην Κύπρο [εδώ](#)).

3.3.3 Κυρώσεις

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες για τις επιβλητέες κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται με βάση την Οδηγία και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζουν την εφαρμογή τους. Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει ευρεία επανεξέταση των πολιτικών της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα, λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά στοιχεία και τα αποτελεσματικά από οικονομική άποψη μέτρα.

3.4 Υδάτινοι Πόροι

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες η ΕΕ έθεσε σε εφαρμογή μια [ολοκληρωμένη πολιτική](#) για τη διασφάλιση της ποιότητας των υδάτων στην Ευρώπη. Η πολιτική αυτή αφορούσε αρχικά την αντιμετώπιση θεμάτων υγείας, και στη συνέχεια μέτρα αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των σημαντικότερων τομέων που καταναλώνουν νερό, όπως η γεωργία, η βιομηχανία και τα νοικοκυριά.

Η **Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα (ΟΠΥ) [2000/60/ΕΚ](#)**, που αποτελεί την κυριότερη νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα των υδάτινων πόρων, προβλέπει ότι όλα τα ποτάμια, οι λίμνες, τα παράκτια και τα υπόγεια ύδατα πρέπει να είναι καθαρά έως το 2015.

Στόχος της Οδηγίας είναι η ορθή διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων και η αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης όλων των υδάτων. Θεωρείται καινοτόμος Οδηγία γιατί αφενός αντιμετωπίζει το νερό ως οικολογικό αγαθό και αφετέρου εμπλέκει το ευρύτερο κοινό στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Επιπλέον δίνει κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία Σχεδίων και Προγραμμάτων, με στόχο την επίτευξη «καλής οικολογικής κατάστασης» για όλους τους υδάτινους πόρους μέχρι το 2015, με τελικό ορόσημο πλήρους υλοποίησης των στόχων το 2027. Τα κράτη μέλη οφείλουν να ελέγξουν την κατάσταση των υδάτων τους και να καταρτίσουν σχέδια που θα εξηγούν τον τρόπο καθαρισμού τους.

Ένα άλλο ευρωπαϊκό νομοθέτημα, η **Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική [2008/56/ΕΚ](#)**, υιοθετεί μια συντονισμένη προσέγγιση για τη διαχείριση των ανθρωπίνων

δραστηριοτήτων που έχουν επιπτώσεις στο [θαλάσσιο περιβάλλον](#). Απαιτεί την εφαρμογή, από το 2015, εθνικών μέτρων που θα διασφαλίζουν ότι τα θαλάσσια απορρίμματα δεν θα βλάπτουν το θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον, και στοχεύει να επιτύχει, έως το 2020, περιβαλλοντικώς υγιή θαλάσσια ύδατα.

Το [Προσχέδιο](#) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαφύλαξη των υδάτινων πόρων της Ευρώπης έως το 2020 και μετά θα βοηθήσει την ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της. Το προσχέδιο αυτό (γνωστό ως Water Blueprint) θα συμβάλει στη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων, ενσωματώνοντάς την σε άλλους τομείς πολιτικής (πληροφορίες σχετικά με το Προσχέδιο επίσης [εδώ](#)).

3.4.1 Ύδατα κολύμβησης

Η [ετήσια έκθεση](#) για την ποιότητα των ευρωπαϊκών υδάτων κολύμβησης παρέχει τα πλέον επικαιροποιημένα στοιχεία για την κατάσταση 22,000 και πλέον χώρων κολύμβησης – σε παράκτιες περιοχές καθώς και σε ποτάμια και λίμνες – στα κράτη μέλη της ΕΕ και σε ορισμένες γειτονικές χώρες. Η έκθεση αυτή επιβεβαιώνει ότι η ποιότητα των υδάτων κολύμβησης στην ΕΕ έχει σε γενικές γραμμές βελτιωθεί σημαντικά από το 1990, όταν το 9,2% των παράκτιων περιοχών και το 11,9% των εσωτερικών περιοχών κολύμβησης δεν πληρούσαν τους όρους της ενωσιακής νομοθεσίας. Το 2011, τα ποσοστά αυτά είχαν μειωθεί σε 1,5% και 2,4% αντίστοιχα.

Είναι πλέον εύκολο για τον καθένα να ελέγχει την ποιότητα του νερού σε όλες τις περιοχές που σχεδιάζει να κάνει τα μπάνια του. Στον ιστότοπο του ΕΟΠ για τα [ύδατα κολύμβησης](#) μπορείτε να βρείτε το τμήμα του Συστήματος Πληροφοριών για τους Υδάτινους Πόρους στην Ευρώπη ([WISE](#)) που αφορά τα ύδατα κολύμβησης. Η εφαρμογή [Eye On Earth – Water Watch](#) μπορεί να εμφανίσει σε μεγέθυνση ένα τμήμα ακτής, όχθης ποταμού ή λίμνης με μορφή οδικού χάρτη ή αεροφωτογραφίας.

3.5 Θόρυβος

Η ηχορύπανση έχει συνδεθεί με διάφορα προβλήματα υγείας. Επίσης, βλάπτει την άγρια πανίδα και χλωρίδα. Η [ευρωπαϊκή νομοθεσία](#) ρυθμίζει τον θόρυβο που προέρχεται από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των αυτοκινήτων, των τρένων και των μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται σε εξωτερικούς χώρους. Σύμφωνα με την [Οδηγία 2002/49/ΕΚ](#) σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου, τα κράτη μέλη πρέπει να καταρτίσουν χάρτες των επιπέδων θορύβου στις μεγαλύτερες πόλεις και κωμοπόλεις, και στους κύριους οδικούς άξονες, σιδηροδρόμους και πολιτικά αεροδρόμια.

Η Οδηγία αυτή έχει ως αντικείμενο την καταπολέμηση του θορύβου που αντιλαμβάνονται οι πληθυσμοί στους δομημένους χώρους, στα δημόσια πάρκα ή σε άλλους τόπους ενός οικισμού, στις ήρεμες ζώνες της υπαίθρου, δίπλα στα σχολεία, στα περίξ των νοσοκομείων καθώς και σε άλλα, ευαίσθητα στον θόρυβο, κτίρια και ζώνες. Δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση του

θορύβου που παράγεται από το ίδιο το εκτιθέμενο άτομο, στον θόρυβο που προέρχεται από οικιακές δραστηριότητες, στον θόρυβο από τους γείτονες, στον θόρυβο που γίνεται αντιληπτός στους χώρους εργασίας ή στο εσωτερικό των μέσων μεταφοράς, ούτε στον θόρυβο που προέρχεται από στρατιωτικές δραστηριότητες στις στρατιωτικές ζώνες.

Αφού καταρτιστούν οι χάρτες των επιπέδων θορύβου, στη συνέχεια, οι αρχές πρέπει να καταρτίσουν σχέδια για την αντιμετώπιση του προβλήματος που στοχεύουν στη διαχείριση των προβλημάτων θορύβου και των επιπτώσεων του θορύβου, συμπεριλαμβανομένου, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο, του περιορισμού του θορύβου. Οφείλουν να ανταποκρίνονται στις ελάχιστες προδιαγραφές που καθορίζονται στο παράρτημα V της οδηγίας.

Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια δράσεως επαφίενται στην διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών, όμως πρέπει να ανταποκρίνονται στις προτεραιότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την υπέρβαση κάθε ισχύουσας οριακής τιμής ή από την εφαρμογή άλλων κριτηρίων εκ μέρους των κρατών μελών και να εφαρμόζονται, ιδιαίτερα, στις σημαντικότερες ζώνες που καθορίζει η στρατηγική χαρτογράφηση.

3.6 Δάση

Τα δάση υλοτομούνται με ανησυχητικούς ρυθμούς σε όλο τον κόσμο. Η ΕΕ έχει ζητήσει να μειωθεί κατά το ήμισυ η παγκόσμια αποψίλωση των δασών έως το 2020 και να σταματήσει εντελώς έως το 2030. Συνεργάζεται δε, με διάφορες χώρες που εξαγουν ξυλεία με στόχο τη βελτίωση της διαχείρισης των δασών. Χάρη στη νομοθεσία της ΕΕ έχει σήμερα ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος πώλησης παράνομα υλοτομημένης ξυλείας εντός της Ένωσης.

Τα [δάση](#) αποτελούν σημαντικό τομέα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεδομένου ότι καλύπτουν το 37,8% του ευρωπαϊκού εδάφους και συνιστούν βασικό παράγοντα βιοπορισμού για 3,4 εκατ. άτομα (δασοκομία και κλάδοι που βασίζονται στα δάση). Επιπλέον, η ΕΕ είναι ο δεύτερος παραγωγός - μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες - στρογγυλής βιομηχανικής ξυλείας και παράγει περίπου 80% του φελλού παγκοσμίως. Τα δάση διαδραματίζουν επίσης σοβαρό ρόλο στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής, όχι μόνο για τη δέσμευση του άνθρακα αλλά και λόγω της παραγωγής βιομάζας και των δυνατοτήτων που προσφέρουν όσον αφορά τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας. Τέλος, τα δάση έχουν ιδιαίτερη σημασία από κοινωνική και πολιτιστική σκοπιά, επειδή είναι ιδιαίτερα ελκυστικά για τους αστικούς πληθυσμούς, επιτρέπουν την ανάπτυξη ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων ή δραστηριοτήτων χρήσιμων για την υγεία και αντιπροσωπεύουν σημαντική πολιτιστική κληρονομιά. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των δασών [εδώ](#).

3.7 Έδαφος

Δεν υπάρχει ειδική ευρωπαϊκή νομοθεσία για το έδαφος, πολλά όμως από τα προβλήματα που επηρεάζουν τα εδάφη αποτελούν αντικείμενο ειδικών μέτρων για τα ύδατα, τα απόβλητα, τα χημικά προϊόντα, τη βιομηχανική ρύπανση, την προστασία της φύσης και τα

φυτοφάρμακα. Η ΕΕ διαθέτει [στρατηγική αντιμετώπισης](#) όλων των απειλών για το έδαφος, ιδίως από τις γεωργικές πρακτικές και τις βιομηχανικές διεργασίες.

Ένας από τους στόχους του προηγούμενου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον που κάλυπτε τη δεκαετία 2002-2012 είναι η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και τη ρύπανση. Για να ανταποκριθεί στο στόχο αυτό, η Επιτροπή δημοσίευσε μια ανακοίνωση ([COM\(2001\) 31](#)) η οποία ανιχνεύει την πορεία χάραξης μιας στρατηγικής για την προστασία του εδάφους. Ως έδαφος, έτσι όπως χρησιμοποιείται ο όρος στο έγγραφο, νοείται το ανώτερο στρώμα του φλοιού της γης, που αποτελείται από ανόργανα και οργανικά συστατικά, νερό, αέρα και ζωντανούς οργανισμούς. Στην ανακοίνωση αυτή εξετάζεται το έδαφος ως προς τις λειτουργίες που επιτελεί, όπως για παράδειγμα:

- παράγει τρόφιμα
- αποθηκεύει, διηθεί και μετατρέπει τα ανόργανα συστατικά, το νερό, τα οργανικά συστατικά, τα αέρια, κ.λπ.
- είναι πηγή πρώτων υλών
- χρησιμεύει ως πλατφόρμα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Στην ανακοίνωση επισημαίνονται επίσης οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι από τους οποίους απειλείται το έδαφος στην Ευρώπη: διάβρωση, μείωση της περιεκτικότητας σε οργανικές ύλες, μόλυνση, αδιαβροχοποίηση (εξαιτίας της κατασκευής κατοικιών, οδών και άλλων υποδομών), καθίζηση (εξαιτίας συμπίεσης από βαριά μηχανήματα, υπερβόσκησης, αθλητικών δραστηριοτήτων), μείωση της βιοποικιλότητας, αλάτωση (υπερσυσσώρευση διαλυτών αλάτων νατρίου, μαγνησίου και ασβεστίου), πλημμύρες και κατολισθήσεις. Όλα αυτά τα φαινόμενα δημιουργούνται ή επιτείνονται ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας, ορισμένα μάλιστα παρουσιάζουν σοβαρή επιδείνωση τις τελευταίες δεκαετίες. Τεράστιες είναι οι οικονομικές συνέπειες και το κόστος επανόρθωσης που συνδέονται με τους κινδύνους οι οποίοι απειλούν το έδαφος.

Το 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτισε [κατευθυντήριες γραμμές](#) που εφιστούν την προσοχή στους κινδύνους κάλυψης του εδάφους με στεγανά υλικά, όπως το σκυρόδεμα, και προτείνουν περισσότερο βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις.

3.8 Συνεργασία με τους γείτονες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ρύπανση από γειτονικές χώρες έχει άμεσο αντίκτυπο στην ΕΕ και αντίστροφα. Επιπλέον, οι φυσικοί πόροι όπως είναι το νερό, ο αέρας, τα εδάφη και η βιοποικιλότητα αλληλοεξαρτώνται σε σύνθετα οικοσυστήματα της περιφέρειας. Η αλληλεξάρτηση αυτή απαιτεί ένα σύστημα περιβαλλοντικής προστασίας και αποκατάστασης σε περιφερειακή κλίμακα.

Για τον λόγο αυτό, η ΕΕ δίνει προτεραιότητα στην [περιβαλλοντική συνεργασία](#) με τις γειτονικές της χώρες. Προς νότο, με τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, και προς ανατολάς, με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και του Νότιου Καυκάσου.

3.9 Διεθνής συνεργασία

Η Ένωση διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις διεθνείς περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις, είτε πρόκειται για την προστασία της βιοποικιλότητας και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης είτε για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Βασικός άξονας της προσέγγισης της ΕΕ είναι η βιώσιμη διαχείριση των πόρων και του φυσικού κεφαλαίου, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, δεδομένης της σπουδαιότητάς τους για την καταπολέμηση της φτώχειας. Οι ίδιες αυτές χώρες είναι οι πρώτες που επηρεάζονται από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, δεδομένου ότι οι πλημμύρες, οι ξηρασίες και άλλες φυσικές καταστροφές υπονομεύουν τις προσπάθειές τους για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η ΕΕ διαδραμάτισε [πρωταγωνιστικό ρόλο](#) στη διάσκεψη κορυφής του 2010 για τη βιοποικιλότητα που πραγματοποιήθηκε στη Ναγκόγια. Στη διάσκεψη αυτή συμφωνήθηκε μια φιλόδοξη συνολική στρατηγική για την καταπολέμηση της απώλειας της βιοποικιλότητας και μια δέσμη μέτρων που διασφαλίζουν ότι τα οικοσυστήματα του πλανήτη εξακολουθούν να στηρίζουν την ευημερία του ανθρώπου στο μέλλον (οι αποφάσεις της διάσκεψης [εδώ](#)). Στη Βραζιλία το 2012, η διάσκεψη [Ρίο+20](#) για τη βιώσιμη ανάπτυξη υπογράμμισε την ανάγκη για περισσότερο συντονισμένη δράση με στόχο την αντιμετώπιση παγκόσμιων περιβαλλοντικών προκλήσεων. Η ΕΕ θα καταβάλει προσπάθειες για να μετουσιώσει τις δεσμεύσεις του Ρίο σε συγκεκριμένες δράσεις, τόσο στην ΕΕ όσο και παγκοσμίως (περισσότερα [εδώ](#)).

3.10 Προοπτικές

Το περιβάλλον δεν μπορεί πλέον να θεωρείται σαν κάτι ξεχωριστό από την οικονομία. Η αυξανόμενη χρήση των περιορισμένων παγκόσμιων πόρων οδηγεί σε αύξηση των τιμών. Η οικονομία της Ευρώπης πρέπει να αλλάξει ώστε να αντλεί περισσότερα από λιγότερους πόρους και είναι, συνεπώς, αναγκαίο να αλλάξουν τα καταναλωτικά πρότυπα. Οι πολιτικές για την ενθάρρυνση της έρευνας, τη διείσδυση της οικο-καινοτομίας στην αγορά και την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών συμβάλλουν σε αυτόν τον στόχο.

Η ΕΕ διαθέτει ήδη εξαιρετικές πηγές πληροφοριών και τεχνολογιών, εδραιωμένη κουλτούρα πρόνοιας και προληπτικής δράσης και μεγάλη εμπειρία όσον αφορά την αποκατάσταση των ζημιών στην πηγή και την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η καλύτερη

εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών για το περιβάλλον σε εθνικό και τοπικό επίπεδο θα προσφέρει σταθερότητα όσον αφορά το κανονιστικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις.

Το νέο (7^ο) Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (βλ. σελ. 42) που προτάθηκε από την Επιτροπή ([Απόφαση αριθ. 1386/2013/ΕΕ](#)) χαράσσει μια πιο μακροπρόθεσμη περιβαλλοντική στρατηγική, η οποία είναι όμως επαρκώς προσαρμόσιμη και ευέλικτη για να ανταποκρίνεται στις πολλαπλές μελλοντικές προκλήσεις. Παρέχει μια συνολική προσέγγιση για το περιβάλλον, χαράσσοντας την πορεία για μια πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία που θα διαφυλάσσει τους φυσικούς μας πόρους και την υγεία τόσο της σημερινής γενιάς όσο και των μελλοντικών γενεών. Δίνει έμφαση σε έναν περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων που στοχεύουν στην προστασία του φυσικού κεφαλαίου και των οικοσυστημάτων της Ευρώπης, καθώς και στην αποτελεσματικότερη χρήση των οικονομικών πόρων. Η καλύτερη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των πολιτικών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αποτελεί επίσης προτεραιότητα. Στόχος όλων αυτών των δράσεων είναι η εξασφάλιση ότι οι πολίτες της ΕΕ θα είναι σε θέση να ζουν σε ένα ασφαλές και υγιεινό φυσικό περιβάλλον η διαχείριση του οποίου θα πραγματοποιείται κατά τρόπο που να εγγυάται τον σεβασμό των περιβαλλοντικών ορίων και να διασφαλίζει την οικολογική ανθεκτικότητα.

Αναμφισβήτητα, η Ευρώπη και το περιβάλλον της αντιμετωπίζουν επίσης ορισμένες σοβαρές παγκόσμιες προκλήσεις, όπως η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, η διεύρυνση της μεσαίας τάξης που χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά κατανάλωσης, η ταχεία οικονομική ανάπτυξη των αναδυόμενων οικονομιών, η αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας και ο εντεινόμενος παγκόσμιος ανταγωνισμός για τους πόρους. Οι περισσότερες από αυτές τις προκλήσεις βρίσκονται εκτός της άμεσης επιρροής μας, αλλά η ΕΕ μπορεί παρά ταύτα να βοηθήσει άλλες χώρες να υιοθετήσουν μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη προωθώντας αποτελεσματικότερη διαχείριση του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο.

4. Κλιματική Αλλαγή και Ευρωπαϊκή Πολιτική

4.1 Γιατί χρειαζόμαστε μια ευρωπαϊκή πολιτική δράσης για το κλίμα

Το κλίμα της Γης αλλάζει. Η μέση θερμοκρασία του πλανήτη αυξάνεται, καθώς οι ανθρώπινες δραστηριότητες προκαλούν όλο και περισσότερα αέρια του θερμοκηπίου. Τα αέρια αυτά δημιουργούν στρώμα το οποίο, αν και αφήνει την ηλιακή ενέργεια να το διαπερνά, εμποδίζει τη διαφυγή θερμότητας.

Οι υψηλότερες θερμοκρασίες που παρατηρούνται στις μέρες μας έχουν πρωτοφανείς επιπτώσεις σε κάθε σημείο του πλανήτη. Προκαλούν το λιώσιμο των πάγων και την άνοδο της επιφάνειας της θάλασσας. Ευθύνονται για πλημμύρες ή ξηρασίες σε περιοχές που μέχρι τώρα δεν γνώριζαν τέτοιες ακραίες καταστάσεις. Οι αφύσικες αυτές καιρικές συνθήκες επηρεάζουν πολύ την οικονομία, το περιβάλλον, την υγεία και την καθημερινότητά μας.

4.1.1 Αέρια του θερμοκηπίου

Τα αέρια του θερμοκηπίου ονομάζονται έτσι γιατί εγκλωβίζουν τη θερμότητα του ήλιου στην ατμόσφαιρα, όπως ακριβώς και ένα θερμοκήπιο. Σήμερα, η ατμοσφαιρική συγκέντρωση διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), του σημαντικότερου αερίου του θερμοκηπίου, βρίσκεται στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων τουλάχιστον 800.000 χρόνων.

Η διεθνής συνθήκη γνωστή ως «[Πρωτόκολλο του Κιότο](#)» (βλ. σελ. 35) θέτει στις αναπτυγμένες χώρες περιορισμούς όσον αφορά τις εκπομπές των ακόλουθων αερίων του θερμοκηπίου:

- διοξείδιο του άνθρακα (CO₂): εκλύεται κατά την καύση ορυκτών καυσίμων, ξύλου ή άλλων υλικών από άνθρακα, αλλά επίσης απορροφάται από τα φυτά και τα δένδρα
- μεθάνιο (CH₄): οι εκπομπές του προέρχονται από ευρύ φάσμα φυσικών πηγών και ανθρώπινων δραστηριοτήτων, όπως παραγωγή ορυκτών καυσίμων, δραστηριότητες εκτροφής ζώων, καλλιέργεια ρυζιού και διαχείριση αποβλήτων
- υποξείδιο του αζώτου (N₂O): οι πηγές εκπομπών του είναι η χρήση λιπασμάτων, η καύση ορυκτών καυσίμων και η βιομηχανική παραγωγή χημικών με χρήση αζώτου
- τέσσερις τύποι φθοριούχων αερίων που έχουν αναπτυχθεί ειδικά για βιομηχανική χρήση: υδροφθοράνθρακες (HFCs), υπερφθοράνθρακες (PFCs), εξαφθοριούχο θείο (SF₆) και τριφθορίδιο του αζώτου

Ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής:

- Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας απειλεί τα νησιωτικά κράτη με χαμηλό υψόμετρο, καθώς και τις παράκτιες κοινότητες.

- Τα ακραία καιρικά φαινόμενα έχουν επιπτώσεις στην παραγωγή τροφίμων, ειδικά στις φτωχότερες αναπτυσσόμενες χώρες.
- Τα κύματα καύσωνα που σημειώθηκαν την τελευταία δεκαετία προκάλεσαν δεκάδες χιλιάδες πρόωρους θανάτους στην Ευρώπη.
- Η έλλειψη νερού και τροφίμων μπορεί να οδηγήσει σε περιφερειακές συγκρούσεις, πείνα και μετακινήσεις προσφύγων.
- Μια σχετικά μικρή αύξηση του μέσου όρου της θερμοκρασίας της Γης αυξάνει τον κίνδυνο εξαφάνισης για το 20–30% περίπου των ειδών φυτών και ζώων.

Το κόστος προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή υπολογίζεται ότι θα ανέλθει σε τουλάχιστον 100 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως μέχρι το 2020 για την Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά. Συχνά η τηλεόραση φέρνει μέσα στο σπίτι μας τις εικόνες καταστροφών που προκάλεσε η κλιματική αλλαγή σε διάφορα μέρη του κόσμου. Αυτό όμως που δεν συνειδητοποιούμε ταυτόχρονα είναι η εξαιρετικά μεγάλη πίεση που ασκεί η κλιματική αλλαγή στις υπηρεσίες υγείας και στις βασικές υποδομές, καθώς και οι αυξανόμενες πολιτικές εντάσεις και τα προβλήματα ασφάλειας που δημιουργούνται λόγω περιορισμένων φυσικών πόρων, όπως το νερό. Η υπερθέρμανση του πλανήτη δεν αφορά μόνο την τήξη των παγετώνων και την εξαφάνιση της πολικής αρκούδας· υπονομεύει την επιβίωση της γενιάς μας και των μελλοντικών γενεών.

4.1.2 Η σημασία της επιστήμης

Υπάρχουν πολλές αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την κλιματική αλλαγή. Ορισμένοι πιστεύουν ότι δεν υφίσταται κάτι τέτοιο και επομένως δεν χρειάζεται να αλλάξουμε τις πολιτικές και τη συμπεριφορά μας ώστε να μειωθούν οι εκπομπές αερίων. Όσοι υποστηρίζουν κάτι τέτοιο, αγνοούν τα συμπεράσματα στα οποία έχει καταλήξει η συντριπτική πλειονότητα των ειδικών παγκοσμίως: το 97% των ειδικών συμφωνούν ότι η κλιματική αλλαγή είναι γεγονός και ότι οφείλεται στις εκπομπές αερίων που προκαλούν ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η καύση ορυκτών καυσίμων, π.χ. άνθρακα, πετρέλαιο και αέριο, καθώς και η αποψίλωση των δασών. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουν και τα διεθνώς αναγνωρισμένα επιστημονικά πορίσματα της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Αλλαγή του Κλίματος ([IPCC](#)), η οποία απαρτίζεται από τους κορυφαίους παγκοσμίως ειδικούς στις περιβαλλοντικές επιστήμες.

4.1.3 Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC)

Η επιτροπή αυτή, που συστάθηκε το 1988 από το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό, είναι ο πρωτοπόρος διεθνής φορέας αξιολόγησης της κλιματικής αλλαγής και των ενδεχόμενων περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεών της. Το επιστημονικό αυτό όργανο δεν παράγει δικό του

ερευνητικό έργο, αλλά βασίζει τις αξιολογήσεις του σε εκατοντάδες σχετικές μελέτες που πραγματοποιούν σε όλον τον κόσμο ειδικοί επιστήμονες για το κλίμα.

Από το 1850 η μέση θερμοκρασία του πλανήτη αυξήθηκε σχεδόν κατά 0,8°C, αλλά στην ηπειρωτική Ευρώπη αυξήθηκε περισσότερο, κατά 1,3°C. Επιστημονικές μελέτες δείχνουν ότι θα συμβούν ανεπανόρθωτες και ενδεχομένως καταστροφικές αλλαγές στο περιβάλλον αν η θερμοκρασία αυξηθεί κατά μέσο όρο πάνω από 2,0°C, σε σύγκριση με τη θερμοκρασία της προβιομηχανικής περιόδου (ή κατά 1,2°C σε σύγκριση με τη σημερινή).

Τα πρώτα 11 χρόνια του 21ου αιώνα συγκαταλέγονται στα 13 θερμότερα χρόνια αφότου ξεκίνησε η καταγραφή στοιχείων, δηλαδή από το 1880. Από πρόσφατες αναλύσεις προκύπτει ότι τα μέτρα που λαμβάνουν οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο δεν επαρκούν για να αποτραπεί η άνοδος της θερμοκρασίας πάνω από 3°C μέχρι το τέλος του αιώνα, χωρίς να αποκλείεται και άνοδος κατά 4°C ή ακόμη και 6°C.

Η ΕΕ έχει προ πολλού ταχθεί υπέρ της ανάγκης περιορισμού της υπερθέρμανσης του πλανήτη στο ανώτατο όριο των 2,0°C. Η επιτακτική αυτή ανάγκη αναγνωρίζεται τώρα από τη διεθνή κοινότητα. Η ΕΕ βασίζει τις πολιτικές της σε ισχυρά επιστημονικά επιχειρήματα. Πιστεύει ότι πρέπει να αποτελεί παράδειγμα όσον αφορά τη δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, μέσω δεσμευτικών στόχων για τα κράτη μέλη και πρωτοβουλιών όπως το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής (ΣΕΔΕ) (βλ. [Οδηγία 2003/87/ΕΚ](#)).

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ έχουν μειωθεί κατά τουλάχιστον 18% από το 1990. Επιτυγχάνοντας αυτό το αποτέλεσμα, η ΕΕ κατάφερε εν μέρει να αποσυνδέσει την παραγωγή εκπομπών από την οικονομική ανάπτυξη η οποία, το ίδιο διάστημα, αυξήθηκε τουλάχιστον κατά 40%. Μέχρι τότε υπήρχε η πεποίθηση ότι, καθώς οι χώρες προόδευαν, η χρήση ενέργειας και κατ' επέκταση οι εκπομπές ρύπων, παρουσίαζαν αυξητική τάση. Ωστόσο, η μεγάλη στροφή της Ευρώπης στον τομέα των υπηρεσιών, έναν οικονομικό τομέα χαμηλότερης έντασης ενέργειας από τον τομέα της μεταποίησης και των κατασκευών, σε συνδυασμό με τη μείωση των εκπομπών, συνέβαλε στην αντιστροφή αυτής της τάσης. Έτσι, αποδείχτηκε ότι η μείωση των εκπομπών δεν βλάπτει κατ' ανάγκη την οικονομία.

4.1.4 Η έγκαιρη δράση τονώνει την οικονομία

Το να εμποδίσουμε την άνοδο της θερμοκρασίας του πλανήτη πάνω από το όριο των 2°C είναι και τεχνολογικά εφικτό και οικονομικά προσιτό. Παρά την οικονομική κρίση και τις πιέσεις που ασκεί αυτή στα οικονομικά των κρατών, η ΕΕ συνεχίζει τις πολιτικές της όσον αφορά τη δράση για το κλίμα, δεδομένου ότι όσο νωρίτερα λαμβάνονται μέτρα τόσο αποτελεσματικότερα και λιγότερο δαπανηρά είναι. Το κόστος λήψης μέτρων υπολογίζεται στο 1% του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) και είναι κατά πολύ μικρότερο από το κόστος που θα προκύψει από τη μη λήψη μέτρων, το οποίο εκτιμάται στο 5–20% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Η έγκαιρη δράση για ανάπτυξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών συμβάλλει στην τόνωση της απασχόλησης και της ανάπτυξης, καθώς προάγει την καινοτομία στις καθαρές τεχνολογίες, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και την ενεργειακή απόδοση. Αυτή η «πράσινη οικονομία» δεν είναι μόνο ένας από τους πλέον υποσχόμενους τομείς για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αλλά αυξάνει παράλληλα την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης και περιορίζει τις εκροές κεφαλαίων, καθώς μειώνεται η εξάρτησή μας από εισαγόμενο πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

4.1.5 Τόνωση της απασχόλησης

Ο κλάδος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ευρώπη αύξησε τις θέσεις εργασίας του από 230.000 σε 550.000 την τελευταία πενταετία. Η επίτευξη του στόχου της ΕΕ για παραγωγή του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέχρι το 2020 θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία 410.000 νέων θέσεων εργασίας σε όλη την ΕΕ στον κλάδο των ανανεώσιμων πηγών και σε άλλους συναφείς κλάδους.

4.1.6 Η κλιματική αλλαγή αντιμετωπίζεται με παγκόσμια δράση

Η ανάληψη παγκόσμιας δράσης είναι απαραίτητη δεδομένου ότι η κλιματική αλλαγή δεν γνωρίζει σύνορα. Η ΕΕ πρωτοστάτησε στην εκπόνηση της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, που υπογράφηκε το 1992 ([UNFCCC](#)), και του Πρωτοκόλλου του Κιότο, το οποίο θέτει περιορισμούς στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου των αναπτυγμένων χωρών.

Ωστόσο, σήμερα, πάνω από τις μισές εκπομπές αερίων παγκοσμίως προέρχονται από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Για τον λόγο αυτό, η διεθνής κοινότητα προετοιμάζει μια [νέα συμφωνία](#) των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα, η οποία θα ζητά τη λήψη μέτρων από όλα τα κράτη. Η συμφωνία αυτή υπολογίζεται ότι θα εγκριθεί το 2015 και θα τεθεί σε ισχύ το 2020.

Η δράση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής συνίσταται στα εξής:

- εκπόνηση και εφαρμογή πολιτικών και στρατηγικών της ΕΕ για το κλίμα
- εκπροσώπηση της ΕΕ σε διεθνείς διαπραγματεύσεις για το κλίμα, από κοινού με την προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ
- εφαρμογή του ευρωπαϊκού συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (ΣΕΔΕ)
- παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων μείωσης των εκπομπών σε τομείς εκτός ΣΕΔΕ, στις χώρες της ΕΕ
- προώθηση της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, που θα βασίζεται σε καθαρές τεχνολογίες

- εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και στήριξη των σχετικών δράσεων των κρατών μελών
- διαχείριση του προϋπολογισμού της ΕΕ, του οποίου το 20% διοχετεύεται στη δράση για το κλίμα.

4.2 Ποια είναι η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ΕΕ είναι συνεχώς πρωτοπόρος στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και ενθαρρύνει τη μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών. Οι προσπάθειές της στον τομέα αυτό χρονολογούνται από το 1990 όταν δεσμεύτηκε να σταθεροποιήσει μέχρι το 2000 τις ανθρακούχες εκπομπές της (CO₂) στα επίπεδα της χρονιάς αυτής, στόχο τον οποίο πέτυχε. Από τότε, η Ένωση θέσπισε μια [σειρά μέτρων](#) για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, πολλά εκ των οποίων μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος για την κλιματική αλλαγή που εκπονήθηκε το 2000. Επιπλέον, τα κράτη μέλη έχουν λάβει επιμέρους εθνικά μέτρα.

4.2.1 Η Στρατηγική 2020

Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι ένα από τα πέντε κύρια θέματα της ευρείας στρατηγικής «[Ευρώπη 2020](#)» για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη². Συγκεκριμένοι στόχοι της είναι να διασφαλιστεί ότι, μέχρι το 2020:

- οι εκπομπές αερίων της ΕΕ θα έχουν μειωθεί κατά 20%,
- η ενέργεια θα προέρχεται κατά 20% από ανανεώσιμες πηγές και,
- η ενεργειακή απόδοση θα βελτιωθεί κατά 20%.

Η επίτευξη των δύο πρώτων στόχων προωθείται μέσω μιας δέσμης δεσμευτικών νομοθετικών διατάξεων «για το κλίμα και την ενέργεια», οι οποίες εγκρίθηκαν τον Ιούνιο 2009 ενώ καταρτίστηκε και νομοθεσία που ορίζει μη δεσμευτικούς εθνικούς στόχους για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και εγκρίθηκε το 2012 (βλ. [Οδηγία 2012/27/ΕΕ](#) που

² Εκτός από τους κλιματικούς στόχους, οι υπόλοιποι 4 στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το τέλος του 2020 σύμφωνα με τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» είναι οι εξής:

1. **Απασχόληση:** απασχόληση του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών.
2. **Έρευνα και Ανάπτυξη:** Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη.
3. **Εκπαίδευση:** (α) Μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10% και (β) ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 40% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών.
4. **Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού:** μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Περισσότερα για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» [εδώ](#).

μετονομάστηκε σε [Οδηγία 2013/12/ΕΕ](#) για να περιλάβει στους στόχους του και την νεοεισαχθείσα Δημοκρατία της Κροατίας). Οι διατάξεις αυτές θέτουν προαιρετικούς εθνικούς στόχους, αφενός, για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ανάλογα με το σημείο εκκίνησης κάθε κράτους μέλους και τις δυνατότητές του για αύξηση της παραγωγής καθαρής ενέργειας, και, αφετέρου, για τις εκπομπές από τομείς που δεν καλύπτονται από το σύστημα της ΕΕ για την εμπορία εκπομπών.

Οι εθνικοί στόχοι για το 2020 όσον αφορά την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές περιλαμβάνονται στην [Οδηγία 2009/28/ΕΚ](#) και κυμαίνονται από 10% στη Μάλτα, στην οποία ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών βρίσκεται στα σπάργανα, έως 49% στη Σουηδία, η οποία έχει προχωρήσει πολύ στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως βιοενέργεια και υδροηλεκτρική ενέργεια. Για την Κύπρο, ο στόχος που τέθηκε σύμφωνα με την Οδηγία είναι το 13%. Το άθροισμα αυτών των εθνικών στόχων ισοδυναμεί με το 20% που έχει τεθεί ως συνολικός στόχος για την ΕΕ, αυξάνοντας σημαντικά το μέσο μερίδιο της κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές από το 12,5% που ήταν το 2010.

Δεδομένου ότι η Ευρώπη διαθέτει ελάχιστα ενεργειακά αποθέματα, είναι αναγκασμένη να εισάγει πάνω από το 50% της ενέργειας που χρειάζεται. Και, καθώς οι τιμές της ενέργειας εξαρτώνται από τις παγκόσμιες αγορές, η Ευρώπη υφίσταται τις συνέπειες. Συνεπώς, η μόνη λύση για τη μείωση των ενεργειακών μας δαπανών είναι να μειώσουμε τις ποσότητες που καταναλώνουμε, να εξοικονομήσουμε ενέργεια μέσω καλύτερης κατανάλωσης και μεγαλύτερης απόδοσης. Αυτό είναι προς όφελός μας, γιατί κινούμαστε προς τους φιλόδοξους στόχους που τέθηκαν για το 2020 που προϋποθέτουν ότι πρέπει να υπάρξει μείωση ενέργειας ισοδύναμης με 400 και πλέον σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής! Επίσης, περιορίζουμε τις εκπομπές CO₂, μειώνουμε την εξάρτησή μας από τις εισαγωγές ενέργειας (αφού θα αυξηθεί η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές), δημιουργούμε νέες θέσεις απασχόλησης και εξάγουμε την τεχνογνωσία μας.

Τα κράτη μέλη, λοιπόν, πρέπει να μειώσουν τη σπατάλη ενέργειας που προκαλείται από τη χρήση των ηλεκτρικών συσκευών, τη βιομηχανία, τις μεταφορές και τα κτίρια. Τα κτίρια αποτελούν τον τομέα-κλειδί, καθώς σ' αυτά καταναλώνεται το 40% της ενέργειας (κατανάλωση που κατά 80% προορίζεται για θέρμανση και ψύξη). Επίσης όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίσουν σχέδια για την επίτευξη του στόχου που αφορά την ενεργειακή απόδοση. Μέσα σ' ένα κλίμα οικονομικής κρίσης, η ΕΕ θα πρέπει να επιδείξει δημιουργικό πνεύμα για να ενθαρρύνει τις επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση. Γιατί, ακόμα κι αν αυτές έχουν υψηλές αποδόσεις και γρήγορη απόσβεση, προϋποθέτουν την προκαταβολή χρημάτων. Όμως, με τον προϋπολογισμό που διαθέτει η ΕΕ και με τη βοήθεια των χρηματοπιστωτικών της ιδρυμάτων, είναι σε θέση να βοηθήσει τα κράτη μέλη να χρηματοδοτήσουν τα σχέδιά τους όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση.

4.2.2 Οι στόχοι για το 2050

Με στόχο τον περιορισμό της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη σε λιγότερο από 2°C, η ΕΕ δεσμεύτηκε να επιτύχει μέχρι το 2050 μείωση κατά 80–95% των εκπομπών της σε

σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, συμμετέχοντας στη συλλογική προσπάθεια των αναπτυσσόμενων χωρών για ανάλογη δράση. Η μείωση των εκπομπών σε τέτοιο μέγεθος προϋποθέτει ότι η ΕΕ θα μετατραπεί σε οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών.

Το 2011 η Επιτροπή δημοσίευσε «[χάρτη πορείας](#)» ο οποίος περιγράφει πώς μπορεί να δημιουργηθεί μέχρι το 2050 μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, με τον αποτελεσματικότερο ως προς το κόστος τρόπο, και θέτει ορόσημα για τη μέτρηση της προόδου. Ο χάρτης πορείας δείχνει πώς μπορούν διάφοροι κλάδοι, από την παραγωγή ενέργειας μέχρι τη γεωργία, να επιτύχουν αυτόν τον στόχο. Μέχρι τα μέσα του αιώνα, θα πρέπει να έχουμε παραγωγή ενέργειας σχεδόν κατά 100% με μηδενικές ανθρακούχες εκπομπές. Αν αυξήσει περισσότερο την ενεργειακή απόδοση, η ΕΕ θα χρησιμοποιεί σχεδόν 30% λιγότερη ενέργεια το 2050. Η χρήση της τοπικά παραγόμενης ενέργειας θα μειώσει την εξάρτηση από εισαγωγές, και η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών θα οδηγήσει επίσης σε μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των συνεπαγόμενων δαπανών για την υγεία.

4.2.3 Προσαρμογή

Ακόμη κι αν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μειωθούν δραστικά, το κλίμα θα συνεχίσει να επιδεινώνεται για πολλές ακόμη δεκαετίες, λόγω των επιπτώσεων από τις προηγούμενες εκπομπές. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκπονήσει μια στρατηγική προσαρμογής της ΕΕ, με στόχο να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα της Ευρώπης απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Προσαρμογή σημαίνει να προλάβουμε τις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να λάβουμε τα κατάλληλα μέτρα αποφυγής ή ελαχιστοποίησης των ζημιών που ίσως προκληθούν, ή να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες που είναι πιθανό να προκύψουν. Έχει αποδειχτεί ότι με μια καλά σχεδιασμένη, έγκαιρη δράση προσαρμογής θα μπορέσουμε αργότερα να μειώσουμε δαπάνες και να σώσουμε ζωές.

Λόγω των διαφορών στη σοβαρότητα και τη φύση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή στις διάφορες περιοχές της Ευρώπης, οι περισσότερες πρωτοβουλίες προσαρμογής θα ληφθούν σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Παράλληλα, η στρατηγική υποστηρίζει τις δράσεις αυτές συμβάλλοντας στον καλύτερο συντονισμό και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών, και διασφαλίζοντας ότι συνεκτιμάται η παράμετρος της προσαρμογής σε όλες τις συναφείς πολιτικές της ΕΕ. Το 2012 ξεκίνησε η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, γνωστή ως [Climate-ADAPT](#). Στην Κύπρο, η ανάπτυξη της εθνικής στρατηγικής για την προσαρμογή στις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής καταρτίζεται μέσω του Προγράμματος LIFE [CYP-ADAPT](#).

4.2.4 Το μερίδιο της Ευρώπης στις παγκόσμιες εκπομπές

Η ΕΕ ευθύνεται για το 11% περίπου των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου παγκοσμίως. Πάνω από το 80% των ευρωπαϊκών εκπομπών προέρχεται από την παραγωγή και χρήση ενέργειας, καθώς και τα μέσα μεταφοράς.

4.3 Παγκόσμια δράση

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως συνεχίζουν να αυξάνονται κάθε χρόνο. Η παγκόσμια αυτή πρόκληση απαιτεί παγκόσμια αντιμετώπιση. Στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή, η Ένωση μιλά με μια φωνή. Τις διαπραγματεύσεις για λογαριασμό της ΕΕ διεξάγουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με τη χώρα που αναλαμβάνει εκ περιτροπής την εξαμηνιαία προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ.

4.3.1 Πρωτόκολλο του Κιότο

Η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC), που συμφωνήθηκε το 1992, ήταν η πρώτη μεγάλη διεθνής συμφωνία με θέμα την αλλαγή του κλίματος. Κυρώθηκε από 194 χώρες, μεταξύ των οποίων όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκείνη τη στιγμή, συν την ΕΕ ως ξεχωριστή οντότητα, και καθόρισε ένα πλαίσιο συνεργασίας των χωρών με στόχο την πρόληψη επικίνδυνων παρεμβάσεων του ανθρώπου στο κλιματικό σύστημα του πλανήτη. Το 1997 η σύμβαση συμπληρώθηκε με το [Πρωτόκολλο του Κιότο](#), δηλαδή μια διεθνή συνθήκη που ορίζει δεσμευτικές υποχρεώσεις για τις βιομηχανικές χώρες όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2005 και αποτελεί το πρώτο βήμα για την αναστροφή της παγκόσμιας τάσης αύξησης των εκπομπών. Τόσο η UNFCCC όσο και το Πρωτόκολλο του Κιότο βασίζονται στην αρχή ότι οι βιομηχανικές χώρες οφείλουν να πρωτοστατήσουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής επειδή ευθύνονται για ένα πολύ μεγάλο μέρος των εκπομπών, από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά, και διαθέτουν τους πόρους για να χρηματοδοτήσουν αυτό το έργο.

Για την πρώτη περίοδο, 2008–2012, το πρωτόκολλο καθορίζει νομικά δεσμευτικούς στόχους για 37 βιομηχανικές χώρες – μεταξύ των οποίων και οι 15 χώρες που ήταν μέλη της ΕΕ το 1997, χρονιά έγκρισης του πρωτοκόλλου – για μείωση των εκπομπών έξι αερίων του θερμοκηπίου κατά 5% μέσο όρο κάτω από τα επίπεδα ενός έτους αναφοράς (το 1990 για τις περισσότερες περιπτώσεις). Τα εν λόγω 15 κράτη μέλη είχαν συμφωνήσει τότε να μειώσουν τις συνολικές τους εκπομπές κατά 8%. Οι περισσότερες από τις 12 χώρες που προσχώρησαν στην Ένωση το 2004 και το 2007 είχαν θεσπίσει εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών τους κατά 6% ή 8% για την πρώτη περίοδο του πρωτοκόλλου.

Η ΕΕ έχει υπερκαλύψει τους στόχους της. Το 2011 οι συνολικές εκπομπές όλων των κρατών μελών ήταν 18.4% χαμηλότερες απ' ό,τι το 1990.

4.3.2 Νέα διεθνής ώθηση

Παρότι οι διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν το 2007 δεν πέτυχαν τον στόχο τους, δηλαδή τη σύναψη συνολικής νέας συμφωνίας των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα μέχρι το 2009, ωστόσο, είχαν ως αποτέλεσμα ότι 100 περίπου χώρες, μεταξύ των οποίων και τα κράτη-μέλη της ΕΕ, δεσμεύτηκαν να μειώσουν ή να περιορίσουν τις εκπομπές τους μέχρι το 2020. Με πρωτοβουλία της ΕΕ και των πλέον ευάλωτων αναπτυσσόμενων χωρών, κατά τη διάσκεψη

των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα το 2011 αποφασίστηκε να ξεκινήσει ένας νέος γύρος διαπραγματεύσεων, αυτή τη φορά με στόχο να συμφωνηθεί μια διεθνής συνθήκη για το κλίμα, η οποία θα απαιτεί δράση από όλα τα κράτη, αναπτυγμένα και αναπτυσσόμενα. Η [νέα συμφωνία](#) αναμένεται να εγκριθεί το 2015 και να αρχίσει να ισχύει το 2020.

Παράλληλα με την εκπόνηση της νέας διεθνούς συνθήκης, η διεθνής κοινότητα συζητά τρόπους για να αναληφθεί παγκοσμίως εντατικότερη δράση για το κλίμα μέχρι το 2020, καθώς έχει ήδη γίνει κατανοητό ότι οι μέχρι τώρα αναληφθείσες δεσμεύσεις υπολείπονται των μέτρων που απαιτούνται για τη μείωση των εκπομπών παγκοσμίως ώστε να περιοριστεί η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη σε λιγότερο από 2°C. Για να επιτευχθεί αυτό, οι επιστημονικές μελέτες δείχνουν ότι οι εκπομπές παγκοσμίως πρέπει, το αργότερο μέχρι το 2020 να φθάσουν στο ανώτατο επίπεδο, μέχρι το 2050 να μειωθούν τουλάχιστον στο μισό των επιπέδων του 1990, και στη συνέχεια να μειώνονται σταθερά.

Ως συνέχεια της πρώτης περιόδου του Πρωτοκόλλου του Κιότο, το οποίο έληξε το 2012, [συμφωνήθηκε μια δεύτερη περίοδος](#) που καλύπτει την οκταετία 2013-2020. Η ΕΕ δεσμεύτηκε να διατηρήσει τις εκπομπές της στο 20% κάτω από τα επίπεδα του έτους αναφοράς για όλη τη δεύτερη περίοδο, αφήνοντας περιθώρια για αύξηση της μείωσης αυτής στο 30%, υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Ωστόσο, η δεύτερη περίοδος του πρωτοκόλλου αφορά μόνο το 14% περίπου των εκπομπών παγκοσμίως. Το περιορισμένο αυτό ποσοστό καθιστά επιτακτικότερη την ανάγκη για μια διεθνή συμφωνία που θα καλύπτει όλες τις χώρες. Εκτιμάται ότι το 2020 σχεδόν τα δύο τρίτα των εκπομπών παγκοσμίως θα προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες.

4.4 Ποια είναι η ευρωπαϊκή πολιτική δράσης για το κλίμα

Η ΕΕ έχει εκπονήσει μια σειρά πολιτικών για τη μείωση των εκπομπών, την προώθηση της καθαρής ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης, καθώς και τη μετάβαση της Ευρώπης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών. Το σημαντικότερο εργαλείο είναι το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής (ΣΕΔΕ), με το οποίο δημιουργήθηκε η μεγαλύτερη αγορά ανθρακούχων εκπομπών παγκοσμίως. Η ΕΕ άνοιξε τον δρόμο της εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου και το σύστημα αυτό αντιγράφεται τώρα και από άλλους. Το ΣΕΔΕ της ΕΕ, καθορίζοντας μια τιμή για τις ανθρακούχες εκπομπές, έστρεψε το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

4.4.1 Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (ΣΕΔΕ)

Το [ΣΕΔΕ](#) ξεκίνησε το 2005 και αποτελεί τη βάση της στρατηγικής της ΕΕ για το κλίμα. Καλύπτει περίπου το 45% των εκπομπών τουλάχιστον 12.000 εγκαταστάσεων ηλεκτροπαραγωγής και άλλων τομέων έντασης ενέργειας στην Ένωση, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία.

Η βασική ιδέα στην οποία στηρίζεται το σύστημα είναι απλή. Καθορίζεται ένα ανώτατο όριο για τις συνολικές εκπομπές συγκεκριμένων εγκαταστάσεων, για παράδειγμα των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής. Εντός αυτού του ορίου, οι εγκαταστάσεις πωλούν και αγοράζουν δικαιώματα για την εκπομπή συγκεκριμένης ποσότητας αερίων του θερμοκηπίου κάθε χρόνο. Οι εγκαταστάσεις που παράγουν μικρότερη ποσότητα εκπομπών μπορούν να πωλούν το πλεόνασμα των δικαιωμάτων τους. Όσες εκτιμούν ότι η παραγωγή εκπομπών τους θα είναι υψηλότερη απ' ό,τι ορίζει το δικαίωμά τους, μπορούν είτε να επενδύσουν σε μέτρα ή τεχνολογίες μείωσης των εκπομπών τους είτε να αγοράσουν επιπλέον δικαιώματα ώστε να καλύψουν την επιπλέον παραγωγή εκπομπών. Αυτή η δυνατότητα εμπορίας, εντός των ανώτατων ορίων συνολικών εκπομπών, δημιουργεί μεγάλη ευελιξία. Ως αποτέλεσμα, οι εκπομπές μειώνονται όπου η μείωση κοστίζει λιγότερο, και οι επενδύσεις κατευθύνονται εκεί όπου μπορούν να γίνουν οι μεγαλύτερες περικοπές εκπομπών με το χαμηλότερο κόστος.

Αρχικά, πολλά από τα δικαιώματα αυτά δίνονταν δωρεάν στις ενδιαφερόμενες εγκαταστάσεις, αλλά από τις αρχές του 2013 ορισμένες επιχειρήσεις πρέπει να αγοράζουν όλα τα δικαιώματά τους σε πλειστηριασμό, ενώ άλλες αγοράζουν μόνο ένα ποσοστό το οποίο αυξάνεται κάθε χρόνο. Το ανώτατο όριο των συνολικών επιτρεπόμενων εκπομπών από τις εγκαταστάσεις μειώνεται σταδιακά. Μέχρι το 2020 οι εκπομπές θα έχουν μειωθεί κατά 21% σε σχέση με το 2005. Στην Κύπρο εμπίπτουν στο ΣΕΔΕ 12 ενεργοβόρες εγκαταστάσεις: 3 σταθμοί παραγωγής ηλεκτρισμού, 1 τσιμεντοποιείο και 8 κεραμεία/τουβλοποιεία.

Συστήματα εμπορίας ανωτάτων ορίων, όπως το σύστημα ΣΕΔΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αρχίζουν να εμφανίζονται και σε άλλα μέρη του κόσμου. Εφαρμόζονται ήδη ή πρόκειται να εφαρμοστούν στην Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Κίνα, την Ιαπωνία, την Κορέα, την Ελβετία και σε περιοχές των ΗΠΑ και του Καναδά.

Η ΕΕ επιθυμεί να αναπτυχθεί μια διεθνής αγορά ανθρακούχων εκπομπών μέσω της δημιουργίας ενός δικτύου συμβατών συστημάτων εμπορίας εκπομπών. Στην πρώτη πλήρη διηπειρωτική συνεργασία, η Αυστραλία και η ΕΕ συμφώνησαν να συνδέσουν τα συστήματά τους μέχρι το 2018.

4.4.2 Εκπομπές από πτήσεις

Από το 2012 όλοι οι αερομεταφορείς που εκτελούν δρομολόγια εντός της ΕΕ συμμετέχουν στο σύστημα εμπορίας εκπομπών. Η Ένωση σχεδιάζει επίσης να συμπεριλάβει στο σύστημα όλες τις διεθνείς πτήσεις που συνδέουν την Ευρώπη με άλλα μέρη του κόσμου, και η νομοθεσία αυτή έχει εγκριθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο αποφάνθηκε σχετικά μετά από προσφυγή που κατέθεσε ο κλάδος των αερομεταφορών. Ωστόσο, για να δοθεί στην Οργάνωση Πολιτικής Αεροπορίας των Ηνωμένων Εθνών ο αναγκαίος χρόνος για την καθιέρωση ενός παγκόσμιου συστήματος αντιμετώπισης των εκπομπών των αεροπλάνων, η ΕΕ εξαιρεί προσωρινά τις διεθνείς πτήσεις από το σύστημα ΣΕΔΕ.

4.4.3 Αύξηση των εκπομπών από μεταφορές

Οι εκπομπές από τις αεροπορικές μεταφορές αυξάνονται ταχύτατα. Ένας επιβάτης της πτήσης Λονδίνο-Νέα Υόρκη με επιστροφή ευθύνεται σχεδόν για το ίδιο επίπεδο εκπομπών που προκαλεί ο μέσος ευρωπαίος πολίτης για να θερμάνει το σπίτι του έναν ολόκληρο χρόνο.

4.4.4. Στήριξη καινοτόμων τεχνολογιών

Η ΕΕ έχει εκπονήσει ένα από τα εκτενέστερα προγράμματα παγκοσμίως για να στηρίξει την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών. Το πρόγραμμα «[NER300](#)» χρηματοδοτείται από τα έσοδα που αποφέρει η πώληση των 300 εκατομμυρίων δικαιωμάτων του συστήματος ΣΕΔΕ της ΕΕ. Στηρίζει καινοτόμες τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και τεχνολογίες δέσμευσης και αποθήκευσης αερίων που εκπέμπουν βιομηχανικές μονάδες. Τον Ιούλιο 2014, εγκρίθηκαν από το πρόγραμμα αυτό δύο έργα για την Κύπρο: η κατασκευή ενός ηλιοθερμικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής και η ανάπτυξη έξυπνων δικτύων ηλεκτρισμού.

4.4.5 Εκπομπές από δραστηριότητες εκτός ΣΕΔΕ

Περίπου το 55% των εκπομπών της ΕΕ δεν καλύπτονται από το σύστημα ΣΕΔΕ. Πρόκειται για εκπομπές που προέρχονται από τις μεταφορές, τα κτίρια, τη γεωργία και τα απόβλητα. Για να διασφαλίσουν την αντιμετώπιση αυτών των εκπομπών, τα κράτη μέλη υπέγραψαν μια συμφωνία «κατανομής της προσπάθειας» (βλ. [Απόφαση 406/2009/ΕΚ](#)) μέσω της οποίας τίθενται δεσμευτικοί εθνικοί στόχοι για τις εκπομπές που δεν εμπίπτουν στο σύστημα ΣΕΔΕ, οι οποίοι καλύπτουν την περίοδο μέχρι και το 2020.

Οι στόχοι αυτοί κυμαίνονται από μείωση εκπομπών κατά 20% το 2020 για τα πλουσιότερα κράτη μέλη της ΕΕ έως αύξηση των εκπομπών κατά 20% για τα φτωχότερα. Σύμφωνα με τους εν λόγω στόχους, οι συνολικές εκπομπές της ΕΕ από δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στο ΣΕΔΕ θα μειωθούν κατά 10% μέχρι το 2020 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2005. Ειδικά για την Κύπρο, ο καθορισμένος στόχος για το 2020 είναι η μείωση των εκπομπών κατά 5% σε σχέση με το 2005.

4.4.6 Οδικές μεταφορές

Οι [μεταφορές](#) ευθύνονται για το 15% περίπου των ανθρακούχων εκπομπών της ΕΕ και είναι ο μόνος μεγάλος κλάδος ο οποίος συνεχίζει να αυξάνει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου αφού οι εκπομπές από τις οδικές μεταφορές αυξήθηκαν κατά 21% το διάστημα 1990-2011 και θα ήταν ακόμη περισσότερες αν δεν είχε ξεσπάσει η οικονομική κρίση. Στην Κύπρο τα ποσοστά αυτά είναι ακόμα μεγαλύτερα: οι οδικές μεταφορές συνεισφέρουν το 22% των εκπομπών και οι εκπομπές αυξήθηκαν κατά 73% σε σχέση με το 1990. Η νομοθεσία της ΕΕ (βλ. [Κανονισμός \(ΕΚ\) αριθ. 443/2009](#)) καθορίζει όρια εκπομπών για τα αυτοκίνητα και τα φορτηγά, τα οποία πρέπει να τηρούν οι κατασκευαστές. Η μείωση των εκπομπών αυτών μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Το 2007 τα

καινούργια αυτοκίνητα εξέπεμπαν κατά μέσο όρο 159 γραμμάρια CO₂ ανά χιλιόμετρο. Από το 2015 η τιμή αυτή πρέπει να μειωθεί στα 130 γραμμάρια/χιλιόμετρο, τουτέστιν κατά 18%, και από το 2020 στα 95 γραμμάρια/χιλιόμετρο, δηλαδή επιπλέον μείωση κατά 40%. Για τα καινούργια φορτηγά, η μέση τιμή εκπομπών πρέπει να μειωθεί στα 175 γρ. το 2017, μείωση κατά 14% από τα 203 γραμμάρια/χιλιόμετρο που ήταν το όριο το 2007, και στα 147 γραμμάρια το 2020, δηλαδή επιπλέον μείωση κατά 28%.

Για να βοηθηθούν οι καταναλωτές να επιλέγουν καινούργια αυτοκίνητα με τη μικρότερη κατανάλωση καυσίμων, η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι θα παρέχονται στους καταναλωτές όλες οι σχετικές πληροφορίες, καθώς και ειδική καρτέλα που θα αναγράφει την κατανάλωση καυσίμου του οχήματος και τις ανθρακούχες εκπομπές του.

Η ποιότητα των καυσίμων είναι επίσης σημαντικός παράγοντας για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Όσον αφορά τα καύσιμα που χρησιμοποιούν τα οχήματα, η ΕΕ έχει αποφασίσει ότι η «ένταση των εκπομπών αερίων», δηλαδή το ποσό αερίων που εκπέμπεται κατά τον κύκλο ζωής του καυσίμου, από την εξόρυξη του έως τη διανομή του, θα πρέπει να μειωθεί έως και 10% μέχρι το 2020. Έχουν επίσης προταθεί μέτρα σχετικά με τον κλάδο της παραγωγή βιοκαυσίμων, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις τους στο κλίμα, μέσω του περιορισμού των γεωργικών και δασικών εκτάσεων που μπορούν να διατεθούν για καλλιέργειες παραγωγής βιοκαυσίμων.

4.4.7 Ενεργειακή απόδοση

Για να επιτύχει τους στόχους που έθεσε για το 2020, η ΕΕ θέσπισε το 2012 νομοθεσία για την αύξηση της απόδοσης σε όλα τα στάδια της ενεργειακής αλυσίδας, από τη μετατροπή στη διανομή και την τελική κατανάλωση (βλ. [Οδηγία 2012/27/ΕΕ](#)). Για να γίνει αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να εκπονήσουν σχέδια υποχρεώσεων ως προς την ενεργειακή απόδοση, καθώς και μέτρα πολιτικής, ώστε τα νοικοκυριά, η βιομηχανία και οι μεταφορές να χρησιμοποιούν όσο το δυνατό καλύτερα την ενέργεια. Η νομοθεσία της ΕΕ δίνει επίσης στους καταναλωτές το δικαίωμα να γνωρίζουν πόση ενέργεια καταναλώνουν.

Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εξοικονόμησης ενέργειας και μείωσης των εκπομπών στα κτίρια. Η Επιτροπή υπολογίζει ότι μπορούμε να έχουμε μείωση έως και 90% μέχρι το 2050. Βάσει της νομοθεσίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, οι νέες κατασκευές θα πρέπει να χρησιμοποιούν μηδενική ενέργεια σε καθαρούς όρους από το 2021 και μετά, που σημαίνει ότι θα πρέπει να παράγουν όση ενέργεια καταναλώνουν. Η διαδικασία αυτή έχει ξεκινήσει και πολλά κράτη μέλη εφαρμόζουν ήδη αυστηρότερους ενεργειακούς κανόνες. Από το 2012 όλοι οι διαγωνισμοί προμηθειών του δημοσίου πρέπει να περιλαμβάνουν πρότυπα ενεργειακής απόδοσης όσον αφορά κτίρια και υπηρεσίες.

4.4.8 Δάση

Τα δάση και οι γεωργικές εκτάσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στην κλιματική αλλαγή. Τα δένδρα και τα φυτά απορροφούν και αποθηκεύουν αέρια του θερμοκηπίου, αφαιρώντας τα από την ατμόσφαιρα. Ωστόσο, δραστηριότητες όπως η συγκομιδή δένδρων, η αποξήρανση υγροτόπων και το όργωμα λειμώνων μειώνουν την πρόσληψη διοξειδίου του άνθρακα ή και την αντιστρέφουν, καθιστώντας έτσι τα δάση και τις γεωργικές εκτάσεις πηγές εκπομπών.

Γενικά, υπολογίζεται ότι η δασοκομία και η γεωργία στην ΕΕ αφαιρούν από την ατμόσφαιρα διοξείδιο του άνθρακα ισοδύναμο με 9% περίπου των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ένωση από άλλους κλάδους. Βάσει της νομοθεσίας που εγκρίθηκε το 2013, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταγράφουν ετησίως τις ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα που απορρόφησαν τα δάση και οι γεωργικές τους εκτάσεις, καθώς και τις ποσότητες που εκπέμπονται. Αυτό είναι ένα πρώτο βήμα για τη συμμετοχή των κλάδων της γεωργίας και της δασοκομίας στις προσπάθειες της Ένωσης για μείωση των εκπομπών.

Παράλληλα με τα μέτρα που λαμβάνει στο εσωτερικό της, η Ένωση παρέχει στις αναπτυσσόμενες χώρες βοήθεια για περιορισμό της αποψίλωσης των δασών τους. Η χρηματοδότηση αυτή συμπληρώνει μια διαδικασία διαπραγμάτευσης που έχει αναληφθεί στο πλαίσιο της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, με την ονομασία «Μείωση των εκπομπών από την αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών» ([REDD+](#)), η οποία περιέχει μια δέσμη διεθνών κανόνων για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος.

4.4.9 Δέσμευση βιομηχανικών εκπομπών

Χάρη στην τεχνολογία [δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα \(CCS\)](#), μπορούμε να δεσμεύσουμε το CO₂ από τις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής και βιομηχανικής επεξεργασίας, να το μετατρέψουμε σε υγρό, να το μεταφέρουμε και να το εναποθέσουμε σε υπόγειους γεωλογικούς σχηματισμούς από τους οποίους δεν μπορεί να διαφύγει. Η ΕΕ θέσπισε ένα [ρυθμιστικό πλαίσιο](#) για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που ενέχει για το περιβάλλον και την ασφάλεια η αποθήκευση αυτή.

4.4.10 «Ενσωμάτωση»

Όλο και περισσότερο, οι ευρωπαϊκές πολιτικές για όλους τους κλάδους, π.χ. περιφερειακή ανάπτυξη, γεωργία, αλιεία, ενέργεια, θα πρέπει να συνεκτιμούν το θέμα του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής μας σ' αυτήν. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ συμφωνούν με την ιδέα να διατεθεί το 20% τουλάχιστον του προϋπολογισμού 2014–2020 της ΕΕ για τη χρηματοδότηση μέτρων σχετικών με το κλίμα.

4.4.11 Ευαισθητοποίηση

Το 2012 η Επιτροπή ξεκίνησε πανευρωπαϊκή ενημερωτική εκστρατεία με σύνθημα «Ο κόσμος που θέλετε. Με το κλίμα που θέλετε». Η εκστρατεία προτείνει πρακτικές λύσεις με

επίκεντρο την κλιματική αλλαγή και δείχνει πώς η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα μπορεί να βελτιώσει την ευημερία και να αποφέρει οικονομικά οφέλη.

4.4.12 Βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες

Οι αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικότερα οι φτωχότερες και πιο ευάλωτες, χρειάζονται σημαντική οικονομική βοήθεια για να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και να προσαρμοστούν στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Η ΕΕ είναι ο σημαντικότερος χορηγός βοήθειας για την ανάπτυξη και για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε άλλες ηπείρους. Χορήγησε πάνω από 7.3 δισεκατομμύρια ευρώ από το συνολικό ποσό των 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ που διέθεσε η διεθνής κοινότητα στις φτωχότερες αναπτυσσόμενες χώρες το διάστημα 2010–2012, για τη χρηματοδότηση άμεσων μέτρων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

Η Ένωση είναι αποφασισμένη να συνεχίσει αυτή την πολιτική και προτίθεται να συνεισφέρει το μερίδιό της αναλογεί, από το συνολικό ποσό των 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, ώστε να συνεχίσει να χορηγείται κάθε χρόνο, και μέχρι το 2020, η βοήθεια για την οποία έκαναν έκκληση οι αναπτυσσόμενες χώρες. Ένα τμήμα του ποσού των 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ θα διατίθεται μέσω ενός νέου Πράσινου Ταμείου για το Κλίμα.

4.5 Προοπτικές

Η ΕΕ και η διεθνής κοινότητα έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο την τελευταία δεκαετία όσον αφορά την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ωστόσο, για να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη σε λιγότερο από 2°C παγκοσμίως, οι εκπομπές πρέπει να σταματήσουν να αυξάνονται πολύ πριν από το 2020, και στη συνέχεια να μειώνονται δραστικά κάθε χρόνο. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους η ΕΕ επιθυμεί να συναφθεί το 2015 μια φιλόδοξη και νομικά δεσμευτική διεθνής συνθήκη, βάσει της οποίας όλες οι χώρες θα δεσμευτούν ανάλογα με την ευθύνη τους και τη δυνατότητά τους να αναλάβουν δράση. Ελπίζεται ότι μια σύνοδος κορυφής των Ηνωμένων Εθνών, με τους ηγέτες όλου του κόσμου, που θα πραγματοποιηθεί το 2014, θα αυξήσει το πολιτικό κύρος των εργασιών για τη νέα συνθήκη και των τρόπων επίτευξης περισσότερο φιλόδοξων μειώσεων των εκπομπών παγκοσμίως πριν από το 2020.

Το επείγον του ζητήματος έχει τονιστεί από τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας, ο οποίος επανειλημμένα έχει προειδοποιήσει ότι ο στόχος του περιορισμού της υπερθέρμανσης του πλανήτη κάτω από 2°C γίνεται δυσκολότερος και δαπανηρότερος κάθε χρόνο που περνά. Κάθε ευρώ που δεν θα επενδύεται σε καθαρότερες τεχνολογίες μέχρι το 2020, θα κοστίζει πάνω από τέσσερις φορές περισσότερο μετά το έτος αυτό.

4.5.1 Στην τελική ευθεία προς το 2020...

Η ΕΕ βρίσκεται στην τελική ευθεία για την υπερκάλυψη του στόχου της για μείωση των εκπομπών κατά 20% μέχρι το τέλος της δεκαετίας. Αυτό έγινε εφικτό χάρη στη στρατηγική της για το 2020, την ήδη εγκριθείσα νομοθεσία και τα νέα μέτρα που βρίσκονται στο στάδιο του σχεδιασμού.

Το 2020 θα ισχύσουν οι αυστηρότεροι στόχοι για τις εκπομπές CO₂ αυτοκινήτων και φορτηγών, και με τον τρόπο αυτό ο κλάδος των μεταφορών θα συνεισφέρει περισσότερο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Άλλα μέτρα που σχεδιάζονται αφορούν περαιτέρω μείωση των εκπομπών φθοριούχων αερίων τα οποία χρησιμοποιούνται στα ψυγεία και τα κλιματιστικά. Αυτά τα αέρια, γνωστά ως «αέρια F», συμβάλλουν στην υπερθέρμανση κατά 23.000 περισσότερο από το CO₂. Η Επιτροπή πρότεινε για το 2030 μείωση των εκπομπών αερίων F κατά δύο τρίτα, σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα.

4.5.2 ... και προετοιμάζοντας το 2030

Το 2030 είναι ο επόμενος σημαντικός σταθμός στην πορεία προς τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής οικονομίας, χαμηλών εκπομπών, μέχρι το πρώτο μισό του αιώνα. Η Επιτροπή ξεκίνησε δημόσια συζήτηση και διαβούλευση σχετικά με το είδος της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής που θα χρειάζεται η ΕΕ το 2030, και σχεδιάζει να προτείνει, μέχρι το τέλος του 2013, ένα [πλαίσιο πολιτικής για το 2030](#).

4.5.3 Μεταρρύθμιση του ΣΕΔΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αν και πρέπει να γίνει επεξεργασία του περιεχομένου και των στόχων της πολιτικής πλαισίου για το 2030, είναι σαφές ότι το σύστημα της ΕΕ για την εμπορία των ρύπων θα συνεχίσει να παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην πολιτική της ΕΕ για το κλίμα. Αν και το σύστημα συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών, δεν είναι ωστόσο επαρκώς προσανατολισμένο προς την ενεργειακή απόδοση και την καινοτομία σε πράσινες τεχνολογίες.

Αυτό συμβαίνει γιατί η τιμή των δικαιωμάτων εκπομπής, δηλαδή η τιμή των ανθρακούχων εκπομπών, συμπιέζεται από ένα αυξανόμενο πλεόνασμα δικαιωμάτων στο σύστημα. Το πλεόνασμα δημιουργήθηκε σε μεγάλο βαθμό επειδή η οικονομική κρίση οδήγησε σε μείωση της βιομηχανικής παραγωγής, και συνεπώς και των εκπομπών. Η Επιτροπή έχει προτείνει ορισμένα διαρθρωτικά μέτρα που θα βοηθούσαν στη μείωση αυτού του πλεονάσματος. Κάποια από τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να περιληφθούν στο πλαίσιο πολιτικής για το 2030.

4.5.4 Έξοδος από την κρίση με τη μείωση των εκπομπών

Το 2030 ίσως φαντάζει μια μακρινή ημερομηνία, σήμερα που η Ευρώπη παλεύει με τα άμεσα προβλήματα της ασθενούς οικονομικής ανάπτυξης και της ανεργίας. Αλλά η επιτάχυνση της μετάβασης προς μια οικονομία φιλική προς το κλίμα και χαμηλών εκπομπών μπορεί να

βοηθήσει την Ευρώπη να βγει από την οικονομική κρίση. Γι' αυτό επιβάλλεται να ενεργήσουμε τώρα.

Οι πολίτες επίσης προσδοκούν ότι θα αναληφθούν ενέργειες. Σφυγμομέτρηση της κοινής γνώμης που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2011 έδειξε ότι εννέα στους δέκα Ευρωπαίους πιστεύουν ότι η κλιματική αλλαγή είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος, και οι μισοί το θεωρούν σοβαρότερο και από την οικονομική κρίση.

5. Γενικό Ενωσιακό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2020 (7^ο ΠΔΠ)

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ βασίζεται σε προγράμματα δράσης τα οποία ορίζουν στόχους προτεραιότητας προς επίτευξη σε διάστημα κάποιων ετών. Το τρέχον πρόγραμμα, το έβδομο του είδους του, υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Νοέμβριο του 2013 και καλύπτει το διάστημα έως και το 2020.

Μέσω του [7^{ου} Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον](#) (ΠΔΠ), η ΕΕ έχει συμφωνήσει να εντατικοποιήσει τις προσπάθειές της για την προστασία του φυσικού μας κεφαλαίου, την ενίσχυση της ανάπτυξης και καινοτομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα και αποδοτικής χρήσης των πόρων, και την προστασία της υγείας και ευημερίας των πολιτών – σεβόμενη παράλληλα τους φυσικούς περιορισμούς του πλανήτη Γη.

Πρόκειται για μία κοινή στρατηγική η οποία θα πρέπει να καθοδηγήσει τις μελλοντικές ενέργειες των θεσμών της ΕΕ και των κρατών μελών, που ευθύνονται από κοινού για την υλοποίησή της και την επίτευξη των στόχων προτεραιότητας.

Το πρόγραμμα βασίζεται στο εξής μακροπρόθεσμο όραμα:

Το 2050, ζούμε καλά, εντός των οικολογικών ορίων του πλανήτη μας. Η ευμάρεια που απολαμβάνουμε και το υγιεινό περιβάλλον στο οποίο ζούμε οφείλονται σε μια καινοτόμο και κυκλική οικονομία, όπου δεν γίνονται σπατάλες και όπου διασφαλίζεται η αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων, και η βιοποικιλότητα προστατεύεται, αποτιμάται και αποκαθίσταται με τρόπους που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της κοινωνίας μας. Η οικονομική μας μεγέθυνση με χαμηλά επίπεδα ανθρακούχων εκπομπών έχει προ πολλού αποσυνδεθεί από τη χρήση των πόρων και έχει γίνει η κινητήρια δύναμη στην πορεία προς μια ασφαλή και αειφόρο παγκόσμια κοινωνία.

5.1 Στόχοι Προτεραιότητας

Το πρόγραμμα ορίζει **εννέα στόχους προτεραιότητας** και αναφέρει τι πρέπει να κάνει η ΕΕ για να τους επιτύχει έως το 2020. Αυτοί είναι οι εξής:

1. προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης
2. μετατροπή της Ένωσης σε μια πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και αποδοτικής χρήσης των πόρων
3. προστασία των πολιτών της Ένωσης από περιβαλλοντικές πιέσεις και κινδύνους για την υγεία και την ευημερία

4. μεγιστοποίηση των οφελών της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης μέσω βελτίωσης της εφαρμογής της
5. βελτίωση της βάσης γνώσεων και αποδεικτικών στοιχείων για την περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης
6. διασφάλιση των επενδύσεων στην περιβαλλοντική και την κλιματική πολιτική και αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού εξωτερικού κόστους
7. βελτίωση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης και της συνοχής των πολιτικών
8. ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων της Ένωσης
9. αύξηση της αποτελεσματικότητας της Ένωσης όσον αφορά την αντιμετώπιση διεθνών περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων.

5.1.1 Θεματικές προτεραιότητες

Το πρόγραμμα προσδιορίζει **τρεις τομείς προτεραιότητας**, στους οποίους απαιτείται:

- περισσότερη δράση για την προστασία της φύσης και την ενίσχυση της οικολογικής ανθεκτικότητας
- ενδυνάμωση της ανάπτυξης χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων, και
- μείωση των απειλών προς την ανθρώπινη υγεία και ευημερία που συνδέονται με τη ρύπανση, τις χημικές ουσίες και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Ο **πρώτος τομέας δράσης** συνδέεται με το «*φυσικό κεφάλαιο*» – από τα γόνιμα εδάφη και τις παραγωγικές χερσαίες και θαλάσσιες εκτάσεις, έως τα γλυκά ύδατα και τον καθαρό αέρα – καθώς και την βιοποικιλότητα που το στηρίζει. Στο φυσικό κεφάλαιο περιλαμβάνονται ζωτικές λειτουργίες όπως η επικονίαση, η προστασία από φυσικές καταστροφές και η ρύθμιση του κλίματός μας. Η Ένωση έχει προβεί σε δεσμεύσεις για την αναστολή της απώλειας βιοποικιλότητας και την επίτευξη καλής κατάστασης για τα ύδατα και το θαλάσσιο περιβάλλον της Ευρώπης. Επιπλέον, έχει θεσπίσει τους τρόπους επίτευξης των δεσμεύσεων αυτών, με νομικές υποχρεώσεις όπως η [Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα](#), η [Οδηγία για την Ποιότητα του Ατμοσφαιρικού Αέρα](#), και οι Οδηγίες για τους [Οικοτόπους](#) (ενδιαιτήματα) και για τα [Πτηνά](#), καθώς και με χρηματοοικονομική και τεχνική υποστήριξη. Ωστόσο, το περιβάλλον μας υπόκειται σε σημαντικές πιέσεις. Υπάρχει ακόμη απώλεια βιοποικιλότητας στην ΕΕ, ενώ πολλά οικοσυστήματα έχουν υποβαθμιστεί σοβαρά, οπότε απαιτούνται μεγαλύτερες προσπάθειες.

Σε αυτή την κατεύθυνση, το ΠΔΠ εκφράζει τη δέσμευση της ΕΕ, των εθνικών αρχών και των ενδιαφερομένων για την επιτάχυνση της επίτευξης των στόχων της [Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα 2020](#) και του [Προσχεδίου για τη διαφύλαξη των Υδατικών Πόρων της Ευρώπης](#). Υπάρχουν επίσης θέματα που απαιτούν περισσότερη δράση σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, όπως η προστασία του εδάφους και η αειφόρος χρήση της γης, καθώς και των δασικών πόρων. Το πρόγραμμα προβάλλει την ανάγκη για πιο αποτελεσματική δράση για την προστασία των ωκεανών και των θαλασσών, την προστασία των ιχθυοαποθεμάτων και τη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων.

Ο δεύτερος τομέας δράσης αφορά τις συνθήκες που θα συμβάλλουν στη *μεταμόρφωση της ΕΕ σε μια οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων* (βλ. επίσης [COM\(2011\) 112](#)). Αυτό απαιτεί:

- πλήρη απόδοση της δέσμης μέτρων για το κλίμα και την ενέργεια, για την επίτευξη των στόχων 20-20-20, και συμφωνία ως προς τα επόμενα βήματα για την κλιματική πολιτική μετά το 2020
- σημαντικές βελτιώσεις της περιβαλλοντικής απόδοσης των προϊόντων στη διάρκεια του κύκλου ζωής τους
- μειώσεις του περιβαλλοντικού αντίκτυπου της κατανάλωσης, συμπεριλαμβανομένων και θεμάτων όπως η μείωση των αποβλήτων τροφίμων και η αειφόρος χρήση της βιομάζας.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μετατροπή των αποβλήτων σε χρήσιμους πόρους, με περισσότερη πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση, και σταδιακή κατάργηση σπάταλων και επιβλαβών πρακτικών όπως η υγειονομική ταφή. Η καταπόνηση των υδάτων έχει όλο και μεγαλύτερο αντίκτυπο σε περισσότερα μέρη της Ευρώπης – και λόγω της κλιματικής αλλαγής – και υπογραμμίζεται η ανάγκη για περαιτέρω ενέργειες στην κατεύθυνση της πιο αποδοτικής χρήσης των υδάτων.

Στα πλαίσια των αυξανόμενων τιμών των φυσικών πόρων, της λειψυδρίας και της εξάρτησης από τις εισαγωγές, η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης και η ικανότητά της για αειφόρο ανάπτυξη θα εξαρτηθεί από τη βελτίωση της αποδοτικότητας της χρήσης των πόρων σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Το ΠΔΠ ζητά την καθιέρωση δεικτών και στόχων για την αποδοτικότητα χρήσης των πόρων, οι οποίοι θα καθοδηγούν τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Τα οφέλη μιας οικονομίας αποδοτικής χρήσης των πόρων γίνονται αισθητά σε πολλούς τομείς. Οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες και υπηρεσίες αποτελούν μεγάλη επιτυχία, με την απασχόληση στον τομέα αυτόν να αυξάνεται κατά 3% κατ' έτος. Η παγκόσμια αγορά οικολογικών βιομηχανιών, που σήμερα αποτιμάται σε ένα τρισεκατομμύριο ευρώ,

προβλέπεται να διπλασιαστεί κατά την επόμενη δεκαετία. Αυτό είναι καλό για τις ευρωπαϊκές εταιρίες, οι οποίες ήδη έχουν το παγκόσμιο προβάδισμα στην ανακύκλωση και την ενεργειακή αποδοτικότητα.

Η **τρίτη θεματική ενότητα δράσης** καλύπτει τις προκλήσεις προς την *ανθρώπινη υγεία και ευημερία*, όπως η ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υδάτων, η ηχορύπανση και οι τοξικές χημικές ουσίες.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, έως και το 20% όλων των θανάτων στην Ευρώπη ενδέχεται να οφείλεται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες. Η Ευρώπη ήδη έχει θέσει υψηλά πρότυπα για την ποιότητα του αέρα, αλλά σε πολλές πόλεις η ρύπανση παραμένει πάνω από τα αποδεκτά επίπεδα. Το ΠΔΠ καθορίζει δεσμεύσεις για τη βελτίωση της υλοποίησης της υφιστάμενης νομοθεσίας, και για την εξασφάλιση περαιτέρω μειώσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ηχορύπανσης. Το ΠΔΠ ορίζει επίσης ένα μακροπρόθεσμο όραμα για ένα μη τοξικό περιβάλλον και προτίθεται να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που συσχετίζονται με τη χρήση χημικών ουσιών σε προϊόντα και χημικά μείγματα, ιδιαίτερα αυτές που επηρεάζουν το ενδοκρινικό σύστημα. Παράλληλα, ένα πιο προβλέψιμο πλαίσιο που θα συνδυάζεται με μεγαλύτερες επενδύσεις στη γνώση, προτίθεται να ενθαρρύνει την καινοτομία και την ανάπτυξη πιο αειφόρων λύσεων.

5.1.2 «Ευνοϊκό Πλαίσιο Υλοποίησης»

Το νέο πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα «*ευνοϊκό πλαίσιο υλοποίησης*» με τους επόμενους **τέσσερις στόχους προτεραιότητας** που θα βοηθήσουν την Ευρώπη να επιτύχει τους στόχους της:

- βελτίωση του τρόπου εφαρμογής της νομοθεσίας
- καλύτερη πληροφόρηση με ενίσχυση της βάσης γνώσεων
- καλύτερες και σοφότερες επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος
- πλήρης ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων και προβληματισμών σε άλλες πολιτικές.

Η **βελτίωση του τρόπου εφαρμογής της υφιστάμενης νομοθεσίας** θα αποφέρει πολυάριθμα οφέλη. Μια μελέτη που καταρτίστηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2012 υπολόγισε ότι η πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα θα εξοικονομούσε 72 δισεκατομμύρια ευρώ, θα αύξανε τον ετήσιο κύκλο εργασιών του κλάδου διαχείρισης αποβλήτων και ανακύκλωσης της ΕΕ κατά 42 δισεκατομμύρια ευρώ και θα δημιουργούσε πάνω από 400.000 νέες θέσεις εργασίας έως το 2020. Εάν εφαρμοστεί σωστά, η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ εξασφαλίζει ισοτιμία και ευκαιρίες στην ενιαία αγορά για αειφόρες επενδύσεις, επιπρόσθετα προς τα περιβαλλοντικά οφέλη.

Το ΠΔΠ αναγνωρίζει το σημαντικό ρόλο που παίζει η βελτιωμένη δημόσια πρόσβαση στην πληροφόρηση, στη βελτίωση της δημόσιας κατανόησης των περιβαλλοντικών θεμάτων αλλά και στην υποβοήθηση των πολιτών ώστε να εξασφαλίσουν βελτιώσεις στο περιβάλλον τους. Αναγνωρίζει την ανάγκη για ένα ενισχυμένο σύστημα ελέγχων και επιτήρησης, καθώς και για βελτιωμένη πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Χάρη στην επιστημονική έρευνα, την παρακολούθηση και την αναφορά περιβαλλοντικών εξελίξεων, η κατανόησή μας αναφορικά με το περιβάλλον αυξάνεται συνεχώς. Αυτή η **βάση γνώσεων** θα πρέπει να γίνει πιο προσβάσιμη στους πολίτες και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ώστε να διασφαλιστεί ότι η πολιτική συνεχίζει να βασίζεται σε μια καλή κατανόηση της κατάστασης του περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, η **αρχή της προφύλαξης** θα συνεχίσει να αποτελεί πυλώνα της προσέγγισης της ΕΕ στη χάραξη πολιτικής σε αυτό τον τομέα. Η αρχή αυτή ορίζει ότι, όταν μια δραστηριότητα δημιουργεί απειλές στο περιβάλλον ή στην ανθρώπινη υγεία, πρέπει να λαμβάνονται προφυλακτικά μέτρα, ακόμα και αν η σχέση αιτίας-αποτελέσματος δεν έχει πλήρως βεβαιωθεί επιστημονικά.

Η υφιστάμενη γνώση μας λέει ότι απαιτούνται άμεσες ενέργειες σε τομείς όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια ειδών, οι περιβαλλοντικές τιμές κατωφλίου και τα σημεία ανατροπής της οικολογικής ισορροπίας. Ωστόσο, τα θέματα είναι περίπλοκα και πρέπει να βελτιώσουμε την κατανόησή μας εάν πρόκειται να αναπτύξουμε τις πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις. Το ΠΔΠ προτίθεται να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις αυτές βελτιώνοντας τον τρόπο συλλογής, διαχείρισης και χρήσης δεδομένων και άλλων στοιχείων σε όλη την ΕΕ, επενδύοντας στην έρευνα για την κάλυψη των κενών στην υφιστάμενη γνώση, και αναπτύσσοντας μια πιο συστηματική προσέγγιση στους νέους και αναδυόμενους κινδύνους.

Θα απαιτηθούν επαρκείς **επενδύσεις και καινοτομία** σε προϊόντα, υπηρεσίες και δημόσιες πολιτικές, από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος. Αυτό θα συμβεί μόνο εάν υπολογιστούν σωστά οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, και εάν οι τιμές των προϊόντων στην αγορά αντανακλούν το πραγματικό κόστος για το περιβάλλον. Αυτό περιλαμβάνει την πιο συστηματική εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», τη σταδιακή κατάργηση των περιβαλλοντικά επιβλαβών επιχορηγήσεων, τη μετατόπιση της φορολογίας από την εργασία προς τη ρύπανση, και τη διεύρυνση των αγορών περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών. Ως ένα από παράδειγμα, το ΠΔΠ ζητά ένα ελάχιστο μερίδιο 20% του προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 να είναι αφιερωμένο στον μετριασμό και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Οι εταιρίες όλο και περισσότερο κατανοούν τα οφέλη της διεύρυνσης της οικολογικής καινοτομίας και της ανάληψης νέων τεχνολογιών, της μέτρησης του περιβαλλοντικού αντίκτυπου των δραστηριοτήτων τους και της κοινοποίησης περιβαλλοντικών πληροφοριών στους επενδυτές και πελάτες τους μέσα από τις ετήσιες εκθέσεις. Το ΠΔΠ αναφέρει τρόπους περαιτέρω ανάπτυξης αυτών των ενεργειών.

Η τέταρτη κατάλληλη ευνοϊκή συνθήκη στο πρόγραμμα είναι η **καλύτερη ενσωμάτωση περιβαλλοντικών προβληματισμών σε άλλους τομείς πολιτικής**, όπως η περιφερειακή πολιτική, η γεωργία, η αλιεία, η ενέργεια και οι μεταφορές. Η συστηματική αξιολόγηση των

περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων των πρωτοβουλιών πολιτικής και η πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας περί εκτίμησης των επιπτώσεων για το περιβάλλον θα διασφαλίσουν καλύτερη λήψη αποφάσεων και συνεκτικές προσεγγίσεις πολιτικής που θα αποδώσουν πολλαπλά οφέλη.

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με ακόμη **δύο στόχους προτεραιότητας**.

Ο πρώτος είναι η ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων. Η Ευρώπη είναι πυκνοκατοικημένη και το 80% των πολιτών της είναι πιθανό να ζει μέσα ή κοντά σε πόλεις έως το 2020. Οι πόλεις συχνά αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα, όπως κακή ποιότητα της ατμόσφαιρας, υψηλά επίπεδα θορύβου, εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, λειψυδρία και απόβλητα. Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίζονται με συνεργασία. Για αυτό τον λόγο, το ΠΔΠ έχει ως στόχο να προάγει και να επεκτείνει τις πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν την ανταλλαγή καινοτομίας και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των πόλεων. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι, έως το 2020, οι περισσότερες πόλεις στην ΕΕ θα εφαρμόζουν πολιτικές πολεοδομικού προγραμματισμού και σχεδιασμού, και θα χρησιμοποιούν την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση που διατίθεται για αυτό τον σκοπό.

Η τελευταία προτεραιότητα αφορά τις **ευρύτερες παγκόσμιες προκλήσεις**. Πολλοί από τους στόχους προτεραιότητας του ΠΔΠ μπορούν να επιτευχθούν μόνο σε συνεργασία με χώρες-εταίρους, ή στα πλαίσια μιας παγκόσμια προσέγγισης. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν δεσμευτεί να ασχοληθούν πιο ενεργά με τη συνεργασία με διεθνείς εταίρους, προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης των στόχων αειφόρου ανάπτυξης που προέκυψαν από τη διάσκεψη Ρίο+20. Το ΠΔΠ επίσης προτίθεται να διερευνήσει περαιτέρω ενέργειες που θα μπορούσαν να μειώσουν τις επιπτώσεις για το περιβάλλον πέρα από τα σύνορα της ΕΕ. Η [«Ενημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας»](#) είναι ένας παγκόσμιος στόχος.

Παραπομπές

Το παρόν ενημερωτικό και διδακτικό υλικό ετοιμάστηκε αξιοποιώντας τις ακόλουθες εκδόσεις της σειράς «[Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια](#)» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Γενικής Διεύθυνσης Επικοινωνίας:

- **Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση** - Ο οδηγός σας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ (Ιούνιος 2013). doi: [10.2775/2004](#)
- **Περιβάλλον** - Ένα υγιεινό και βιώσιμο περιβάλλον για τις μελλοντικές γενιές (Ιανουάριος 2013). doi: [10.2775/51088](#)
- **Ενέργεια** - Μια αειφόρος, ασφαλής και προσιτή ενέργεια για τους Ευρωπαίους (Φεβρουάριος 2013). doi: [10.2775/48169](#)
- **Δράση για το κλίμα** - Ο κόσμος που θέλετε, με το κλίμα που θέλετε (Ιούλιος 2013). doi: [10.2775/84622](#)

Το Κεφάλαιο 5 σχετικά με το 7^ο ΠΔΠ ετοιμάστηκε αξιοποιώντας το ακόλουθο ενημερωτικό έντυπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Γενικής Διεύθυνσης Επικοινωνίας:

- **Ενημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας**. 7^ο ΠΔΠ – το Γενικό Ενωσιακό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2020. (2014). doi: [10.2779/57076](#)

Χρήσιμοι Σύνδεσμοι

Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – http://ec.europa.eu/index_el.htm

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – <http://www.consilium.europa.eu/homepage?lang=el>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – <http://www.europarl.europa.eu/portal/el>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – <http://www.european-council.europa.eu/home-page.aspx?lang=el>

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα – <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html>

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο – <http://www.eca.europa.eu/el/Pages/ecadefault.aspx>

Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Πολιτική & Νομοθεσία

Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – http://ec.europa.eu/environment/index_el.htm

Περιβαλλοντική Νομοθεσία – http://europa.eu/legislation_summaries/environment/index_el.htm

Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον – <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος – <http://www.eea.europa.eu>

Δράση για το Κλίμα – http://ec.europa.eu/clima/index_en.htm

Γενική Διεύθυνση Ενέργειας – http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm

Ενεργειακή Νομοθεσία – http://europa.eu/legislation_summaries/energy/index_el.htm